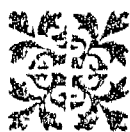

పార్వతీపరిణయనాటకము

ఇ డి

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముచే

రచియింపబడినది.

2000 పృథులు.

రాజమహేంద్రవరము.

హస్తే ను బృ గా పు చే

శ్రీ వాగ్దేవినియముద్రాక్షరకాలమున

మద్రాస్ పరికటి-పరిశీలన.

1919.

ఉ పా ద్ధా త ము.

చిన్నతనమునుండియుఁ దెనుఁగుబాసతో నాకుఁ గొండొక యభిసంచి యుండుటచే నీవఱకు నారచించిన వచనకావ్యములకుఁ దోడుగ నెద్దియేని యొక మహాకవి ప్రణీత మగునాటకమును గీర్వాణభౌషణుండి యాంధ్రీకరింపవలయునని నేను దలపోయుచుండ నాన్నేహితులతో నొకరు బాణకవిప్రణీత మగు పార్వతీపరిణయము రససంతముగ నున్నదనియు దానిఁ దెనిఁగింపు మనియు నాతోఁ జెప్పిరి. అంతట నే నాపుస్తకముఁ దెప్పించి చదివి మఱియొకనాత్రప్రతి యొకమిత్రునియొద్ద నుఁజఁగఁ దెచ్చి రెంటినిఁ బోల్చి చూచి పాఠములయందున్న స్వల్పభేదములను నాబుద్ధికి గుఱుస్తమని తోఁచినట్లు సవరించి గ్రహించి యీచిన్ననాటకము నాంధ్రీకరించితిని. రసవంతులగు నున్న మూలగ్రంథమునందలి సారస్య సేమియుఁ జేడకుండఁ దెనుఁగునకు మార్పవలయునని ప్రయత్నించితిని. నా ప్రయత్నమును నే నెంతవఱకు నెరవేర్చితినిో చెప్పటకు నే నసమర్థుఁడను. ఆవిషయమును గుణగ్రహణచణబుద్ధులయిన చదువులు నిర్ణయింతురని వానికి విశుదుడున్నాఁడు. నా కీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించుటతోఁ గోరుపడిన బ్రహ్మశ్రీ యాకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలవానికిని బ్రహ్మశ్రీ కోదండ రక్షిణామూర్తి శాస్త్రిలవానికి ననేక నమస్కారములు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నొచ్చుచున్నవిగాను బాణుఁడగుర్చి యిందుక ప్రసంగించెదను.

బాణ క వి

ఇతఁడు సంస్కృతకవులలో మిగుల సుప్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు కార్తరచేశమున జననమొందెను. తండ్రి చిత్రభానుఁడు; తల్లి గాజదేవి. ఇతఁ తల్లిసంతుక్త లింగపురుషు బాల్యమునందే గతింపఁగా స్వయంకృషివలన నితఁ డసమానసాహిత్యమును నిరర్థములకవిత్వమును సంపాదించెను. ఇతని పాండిత్య మసమానము. పండితప్రకరముచేత నత్యంతముఁ గొనియాడఁబడు హర్షచరిత్రము, కాదంబరి యను వచనకావ్యముల నీబాణుఁడే రచించెను. పద్యకావ్యము లెవ్వియుఁజితఁడు రచించినట్లు కనఁబడును. కాని పార్వతీపరిణయనాటకము, చండికాశతకముగూడ నితనిచే రచియింపఁబడినవి. పార్వతీపరిణయమునందును రత్నావళియందునుఁ గల సామ్యవర్ణనలు చూచి కొందఱు రత్నావళీనాటకమునుగూడ బాణుఁడే చేసి కర్తృత్వము తనప్రభువుకు హర్షనర్థమనందాఁగిపించెనని వ్రాసియున్నారు. పార్వతీపరిణయమునుఁ జండికాశతకమునుఁ జేయుటచేత నితఁడు శివభక్తుఁడని తేటపడుచున్నది. ఇతఁడు తక్కిన సంస్కృతకవులవలెఁ బద్యకావ్యముల రచియింపనున్న ను నధిక సాహితీపటిమవలన, రసపుష్టి బాహుభ్యము వలనను శబ్దసౌష్ఠ్యమువలననుఁ గథాచమత్కృతివలననుఁ గల్పనాపాగల్భ్యము వలనను నీకవిశిఖావణి పద్యకావ్యముల రచియించిన మాఘ, భారవి, క్రిహర్ష, కాళిదాసాదుల తో సమానగౌరవమును గాంచియున్నాఁడు. సంస్కృతమునందు గద్యకావ్యములను

దారితీసి క్రొత్తపుంత తొక్కిన సాహసికుడీతడే. వీని మార్గము ననలంబించి సుబంధుడు వాసవదత్తను, దండి దళకుమారచరిత్రమున గద్యములుగ రచించితి. ఇతని యందు గీర్వాణకవులకు గలిగిన గౌరవ మీతని నాటకమునుబట్టియు శతకమునుబట్టియు గాక కాదంబరీ హర్షచరిత్రలవలననే యయుమున్నది. “కాదంబరీ రసజ్ఞానం నహోపి నరోచతే” * యను లోకోక్తిబట్టి విద్వాంసులు కాదంబరియం దెన్నిగుణవిశేషములు కనుపట్ట నాగ్రంథకర్తను గౌరవించిరో తేటపడును. కాదంబరీశబ్దమునకు మద్యమని కూడ నర్థముండుటచే నారసముద్రావినవారు పరవశత్వము నొందుదురని పండితులు శ్లేషించియున్నారు. “బాణోచ్ఛిష్టం జగత్స్వం” అని యింకొక లోకోక్తియున్నది. ప్రపంచమంతయు ననగా భాషాప్రపంచ మంతయు బాణుని యెంగిలియే యని దాని యర్థము. సంస్కృతమునందు బాణుడు ప్రయోగింపక విడిచినశబ్దముగాని, వర్ణింపక విడిచిన యంశముగాని లేదని దాని భావము. ఆర్యాసప్తశతి చేసిన గోవర్ధనాచార్యుల వారు బాణుడు “పుంభావసరస్వతి” యని వ్యాసించున్నారు. జయదేవుడు తనప్రసన్నరాసనాటకమున గవుల బ్రశంసించుచు “బాణుడు సరస్వతికి పుష్పదాణుడని” నుతియించినాడు ఇంక ననేకులు ప్రాచీనకవులు బాణుని బహువిధముల నుతియించి యున్నారు.

మనవారు పూర్వకాలమునందు దేశచరిత్రములు న్రాయకపోవుటచే నిట్టికవిసార్వభౌము లేనాటివారలో, యెందు వసియించిరో, యెట్లు తమజీవితకాలము గడపిరో తెలియుటకు మనకు శక్యముగాకయున్నది. అదృష్టవశమున నీబాణునికాలము నిర్ణయింపఁ గొన్నిమాధారములు దొరకినవి. ఈకవి కాలము నిర్ణయించుటకు వాని ప్రభువైన హర్షవర్ధనునికాలము తెలిసికొనవలయును. ఈహర్షవర్ధనునికాలము తెలియుటకు వాని సమకాలికుడైన యొక విదేశీయుని గ్రంథ మాధారము చేసికొనవలయును. హయపు నుత్సాంగను చీనాబాద్ధుఁ డొకఁడు బాద్ధమతమునకుఁ బుట్టిల్లు భరతఖండమునుండి తమరంగగ్రంథములను గొనిపోని వచ్చి యాసేతుశీతాచల మగు దేశమంతయుఁ బడునాటు సంవత్సరములు తిరిగి తానుజూచిన రాజులగుర్చియు, దేశములగుర్చియు చరిత్ర వ్రాసినాడు. అదియే మనకిందు మాఖ్యమయిన యాధారమయియున్నది. ఆచరిత్రముబట్టియు నికరాధారములబట్టియుఁ జరిత్రకారులు వ్రాసినట్లు నే నిందు వ్రాయుదును. కన్యాకుబ్జదేశమునఁ బ్రభాకరవర్ధనుఁడు పాలించుచుండెను. అతని మరణానంతరమున వానిపెద్దకొడుకు రాజ్యవర్ధనుఁడు రాజయ్యెను. కర్ణసువర్ణ దేశాధీశ్వరుడైన శశాంకభూపాలుఁడు రాజ్యచర్చినునిపై దండెత్తి నానిఁ జంపఁగా మంత్రులు నాని తమ్ముఁ డగుహర్షవర్ధనునికి శిలాదిత్యుఁ డనుబిరుదుతో రాజ్యమొసఁగి పట్టాభిషేకముఁ జేసిరి. కన్యాకుబ్జము నేలినరాజులలో నితఁడు గకుఁ బ్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు బాద్ధమతమునం దత్సంతాపము కలవాడై యి సుగుణవంతుడై యనేకఃపారసులను,

* కాదంబరీ రసజ్ఞానము ప్రియముగాదని కానుహుఁ డయినవారుఁడు ననఁడు.

వైద్యశాలలను, స్తూపములనుఁ గట్టించి ధన్యుడయ్యెను. చీనాదేశీయుఁ డగుహయవు నుత్సాంగు కామరూపదేశమునందు నాలందమకమునందుండఁగా, హర్షవర్ధనుఁడు వానినిఁ బిలువనంపి యాదరించి, రాకగూర్చియు, వానిదేశమునందలి చిత్రములనుఁ గూర్చియు ననేకప్రశ్నము లడిగి సంతుష్టుఁ డయ్యెను. చీనాదేశీయుఁడు మనదేశముఁ గ్రీస్తుశకము 629 సంవత్సరము మొదలు 645 సంవత్సరమువఱకుఁ దిరిగెను. కాబట్టి హర్షవర్ధనుఁ డాకాలపువాఁ డగుటకు సంశయముండదు. ఇదిగాక కొన్ని యితరభార ములబట్టి హర్షవర్ధనుఁడు క్రీ||శ|| 610 మొదలు 650 సంవత్సరములవఱకు కన్యాకుబ్జము నేలినట్లు చరిత్రకారులు నిర్ణయించిరి. కాబట్టి హర్షవర్ధనుని యాస్థానపండితకవి యగు బాణుఁడు క్రీస్తుశకము సప్తమశతాబ్దప్రారంభమున నుండకతప్పదు. బాణుఁడు తన యేలిక యగునారాజుచరిత్రమును హర్షచరిత్రమును వచనప్రబంధరూపముగా రచించి యున్నాఁడు.

పార్వతీపరిణయనాటకమునకుఁ గథాంశమును బాణుఁడు స్కాందపురాణము నుండి గ్రహించెను. విక్రమాదిత్యుని సభలోనుండునట్టియు నించుమించుగ చూడఁ డు బాణునికన్నఁ బూర్వుడగునట్టియు కాళిదాసీకథనే స్కాందమునుండి గ్రహించి కుమారసంభవమును మహాకావ్యముఁ జేసెను. ఈ యిరువురు నొకమూల గ్రంథమునుండియే కథ గ్రహించుటచేతనో యొకరిపుస్తకమును రెండవవారు చదువుటచేతనో మాత్రమే హేతువుచేతనో కుమారసంభవ పార్వతీపరిణయములలోఁ గొన్ని సామ్యవర్ణనలు కలవు. ప్రాయశః బాణుఁడు తనకుఁబూర్వుడయిన కాళిదాసుకవిత్వమునందలి గౌరవముచేత నాగ్రంథము చక్కఁగాఁ బఠించుటచే నందలి కొన్నిమాటలు, వర్ణనలు నిందుఁ బడియుండవచ్చునని పండితులుకొందఁ జిభిప్రాయపడియుండిరి. కొన్ని యట్లున్నను, స్వభావవర్ణనము, పదలాలిత్యము, రసపుష్టి, మృదుశైలి మొదలగువిషయములలో బాణుఁడును కాళిదాసునకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాఁడని పెక్కుపండితులు వ్రాసియున్నారు. ఈనాటకమునందు నారదుఁడు మహానాయకమునుండి క్రిందికి దిగునప్పుడును, మూడవయంకమునందు వసంతము వర్ణించిన యప్పుడును, నాలుగవయంకమున శంకరుని బ్రహ్మచారివేషమును వర్ణించినప్పుడు చేయబడిన కల్పనలు చదువునారి కామాట నిజమని తోచకమానదు. సంస్కృతమునం దింత రసవంతమైన యీనాటకమునుఁ దెఱగించుటలో నాయొనర్చినదోషములను గణింపక పండితులు గుణములేవైననున్న గ్రహించి యీగ్రంథము నాదరింపఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడు.

ఇట్లు విన్నవించు;

విధేయుఁడు;

గ్రంథకర్త.

ఈనాటక మఃనందువచ్చు పాత్రములు.

పురుషులు.

శంకరుడు—కథానాయకుడు.

హిమవంతుడు—పార్వతితండ్రి.

నారదుడు—దేవఋషి.

మహేంద్రుడు—దేవతల రాజు.

దేవనంది—ఇంద్ర సేవకుడు.

బృహస్పతి—దేవగురువు.

దేవలుడు—దేవదూత.

కాముడు—మన్మథుడు.

నసంతుడు—మన్మథమిత్రుడు.

నంది—శంకరుని సేవకుడు.

శిలాధరుడు—హిమవంతుని సేవకుడు.

విష్ణు—

బ్రహ్మ—

సూత్రధారుడు—

స్త్రీలు.

పార్వతి—హిమవంతుని కూతురు (కథానాయిక).

మేన—పార్వతితల్లి.

వాసంతిక—వనదేవత.

రంభ—దేవవేశ్య.

రతి—కాముని భార్య.

జయ—

విజయ— } పార్వతి చెలికత్తెలు

కౌశికి—హిమవంతుని యింటనున్న యొకయోగిని.

నటి—

ఇంకను నిందు విద్యాధరులు, కులపర్వతములు, భూతము, వృద్ధాంగులు న రాజునుసారముగా వత్తురు.

శ్రీ

పార్వతీపరిణయనాటకము

నాంది.

“మొదల ప్రేమను నెఱిగె నెరుమొగంబుం జూడ నాసక్తమై
పొదువ నిస్స కలంగి ధూమపు నెపయ్యం బూని మోడ్చొంది భ
ర్తృదృగై క్షంబయ తిప్పట న్నరభసోద్వృత్తి స్థు న్నాకులా
స్పదమై పొల్చెను పార్వతీ పరిణయచంద్రప్రి మ మేల్మలతన్.”

మఱియు :—

తే. గీ. అన్య లగువా లకు నసమాన్య మగుదు
బిబలుదర్పంపుతావగు పచ్చవిల్లు
నఘటితఘటనాతిసమర్థ మైనప్రభుత
స్థిరమనస్కులొండెను మేలుఁదెచ్చుఁగాత.

సూత్రాధికారుడు—(నాంద్యంతమందు సప్రణామముగ నంజలిఁ బట్టి)

క. అమితబ్రహ్మాండకుటుంబం
బయనకు ల గొదవఁజేయు పరిపూర్ణానం
దమయులు పురాణద పతు
లుమామహేశ్వరులు భూతి యొసఁగుత మాకు -.

(అని పుష్పాంజలిఁ జల్లి తెరవంకఁ జూచి) ఓసీ ! యిటు రా.

నటి—(ప్రవేశించి) అయ్యా ! ఇ గో నేను వచ్చినాను.

సూత్ర—ఓసీ ! యీసభ యిప్పుడు పార్వతీపరిణయ మను నొకానొక యభి
నవరూపకమును జూడఁగోరుచున్నది నురా !

నటి—అయ్యా ! యది యేకవి రచియించిన కృతయై యుండవచ్చును ?

సంఘము. సూ. ౧—తే. గీ. అంబుపహగర్భముఖిరంగమందు లాస్య
మనిశ మొనరించు వాణి యేగునుని నాల్గి

నాబ్బమును జచ్చి నలడు బాణకపిరాజు

కలడు వత్సస్వయాంభోధికౌస్తుభంబు.

ఆయనచేత సంస్కృతమున రచింపబడి చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిచేఁ దెనిగింపబడి విచిత్రసంవిదానమగు నీకథచేత సభ్యుల నానందింపఁ జేయుదము.

నటి — అయ్యా ! యితరనాటకము లనేకము లుండగా దేవరథు దానియందు యభిలాష మేల కలుగవలెను ?

సూత్ర — క. సందర్భశుద్ధియుం గథ

పొందిక రసపుష్టియుండు బూర్ణతగనియా

నాదము నిచ్చుటసభ్యుల

కందమును గొలుపజూలు నంబుజనేత్రా.

అందలి గణగ్రాసిత్యముచేతనే దానియందు యభిలాషఁ గల్గవచ్చునని.

నటి — అట్లయిన యుక్తమే.

సూత్ర — (నటినిఁ జూచి) ఓసీ! పార్వతీపరిణయ ప్రసంగమునందుఁగూడ నీ మనసులో విచారించుచున్న దానివలెఁ గనబడుచున్నావేమి ?

నటి — అయ్యా, యీ పరిణయప్రసంగముచేత నునపిల్ల బాలనండిక కనుకూ వరలాభమహోత్సవ మెట్లు కలుగునని నిరంతరము నాహృదియము చింతాకుల ముచున్నది.

సూత్ర — విచారించుము.

తే. గీ. కన్యలనభీష్టములతోఁగూ. పరిధియె

జతనమొనరించుచుండుఁ దత్సమయ మెఱిగి

మంచుమలకూతు పెండ్లి చేయించుకొంటఁ

బూని పనిచేయు నారదమానివోలె.

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రస్తావన.

హృదయపరిణయనాటకము

ప్రథమాంకము.

(అంతట నాకాశవార్తయున నారదులు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

నార—హా! ఈ యమరకార్యములుచనునందిలి కుతూహలము జన్మ మెత్తినది
మీరు మమ్ము నిశ్చయముగా విడువవలెను యది—

మన—న. పొడమినదయ్యు దక్షిణము ను నిజభర్తృవిగోధి నాతని

న్విడిచి గిరీందురింటఁ బ్రభకందిన దాసతి గౌరవాగ ని

ప్పడతికి మంచుకొండను దళం నొనరించు మ పేరు గూర్వ ని

క్కడ నిపుడే బ్రింద్రి లెడఁ గాఁగల నిర్జరకార్య మొంచున.

కొంచె మెడము దిగి చూచి) నే నిపుడు పరివహమునుపేరుగల నాయుపమునం
కున్నాఁడు. అది యుక్తమే.

మ. తనియం జేరలఁ బాట్టినై వికచమందారప్రసూనాఘనం

జనితందై పననోపనీత మగు నీ సౌరభ్యముం గోల జా

న్ముని తేటు ల్బను వీణతీచలను నత్కార్ద్రంబుఁ గావించు ని

న్యనదీవాకణరాజి నామనసు పూర్ణానందముం బొందఁడున.

కొందరతో దిగుటనభినయించి క్రిందు చూచి) యేరా! నే నిప్పుడు భూలోకమున
గొఱగా వచ్చితిని. ఎట్లనిన : ...

న. పొడమును శన్నశృంగములఁ బోలిచి చూడ నగంబుల మఁ గో

చెకు నని, తోమఁ దేటు జిగిచే నిట పాతెను నేలులందు, గో

చెకు నని కార్మశుశృసిరి జేరిని చెట్లని మందలాపి ని

న్విశువున ధారి మాడఁ దను నైపు దాల్చె గ్రమక్రమంబునన.

అశ్చర్యముతో మరలఁ జూచి)

తే.గీ క్రమతఁ బొడసూసినట్టి నైలములతోడ

నదులతోడను దట్టంపుఁ బాపలతోడ

వసుమతీచక్ర మెల్ల నాక సనుమిడి
కెరుగునటుతోచెఁగ్గిందికే దిగుచునుండ.

౧౦

బిక్కిముహూర్తమున హిమవత్సర్వతసమిపభూమికి దిగినవాడను.
(కొంచె మిడము దిగియాచి) ఈతెలరాజేగదా !

ఉ. ఉన్నతతాపహా భవనోపమశృంగముల న్ననోంతరం

బెన్నక యొత్తగిందుకొని యేగెడునో యన భాసమానుడై

యన్నెలవెల్లులట్లు తెలుపై సువిశాలత మించు సానుల

స్థిరమైన నన్నిదిక్కులను గ్రమ్మచు నుండెడు కేవల రాజిలున్.

౧౧

అసాధారణమై భువనభరంభర మరుమహిమచేత మందరగంధమాదన ప్రభృతులగు
మహాభరములకన్న నిది యతిశయముగ నన్నదికదా, ఎందుచేతననఁగా : ..

తే. గీ. భువనగుండైనపద్మసంభవుడగుసుగుణ

సంపదకు మెచ్చియిచ్చురాజ్యపదమూని

పార్థిభవము మీఱ సర్వపర్వతకులంబు

నేలు నమరస్వయాపుండ్రకైలరాజు

౧౨

అందుచేతఁ గిన్నంగలపాటలం జొక్కి కదలజాలని కృష్ణసారములతోడను తెల్లని
తోడ లల్లబుచేఁ గపటచందోదయఁబాసమును గల్పించు చమరేష్వాగ సమాహముల
తోడను గమ్మకస్తుతితావులచే నాకాశగమనమువలననైన యామాసము నపనయించుచు
జాతిహ్రావు వాసనలం గను కమణీయ మగు నీచరియదారిని ప్రస్తుత కార్యసాధనము
కొలుపు నే నిపు ఁ యోషధిప్రస్థ నగరమును బ్రవేశించెదను. (అని యట్లు చేసి
ముందుకుఁ జూచి, ఇదియే యా యోషధిప్రస్థనగరము.

చ. పొడవగు హేమశృంగములపాతఁ తనసిందు మొగుల్కుండ గల్గి యె

య్యెడ సురభూజవాటులను నింపగు ప్రాంతతలంబుండ గల్గి మిం

చెడు సురరాజచాపము సృజించు మణిగృహకాంతిఁ గల్గి కొ

ల్పెడుండ గద నిండు వేషకను విస్మయమందిర మీపురంబెదన్.

౧౩

(ప్రకప్రవేశ మధినియించి ముందుకుఁ జూచి) ఆకసము నొరయు గోపురకీర్ణరూపచేత
నక్షత్రోపకము నంటుచున్న యిదియే హిమవంతునిమేడ. (ప్రవేశము నభినయించి
యాకాశమునకుఁ జూచి) ఓయీ కందుకీ! వలాచలచక్రవర్తి యెక్కడ నున్నవాడు?
ఏమియిచ్చువాడు? దేనియైన మేనకతోఁపాడ నేదియో యాలోచింపును లోపలి
మంటపమున నున్నారనియా. అట్లయినఁ గార్యము విన్నవించుటకిది తగిన సమయమే

(అని నడచుచున్నాఁడు.)

(అంతట హిమవంతుఁడు, మేనక, కొలఁది పరిజనమును బ్రవేశించుచున్నారు.)

హిమ—దేవీ! కన్యాశిష్యత్వము గృహస్థుల కధికతరదుఃఖమును జెచ్చునుగదా మన కులభూషణ మగునీగౌరి పెద్దయీమనసు వచ్చినది. అది యుక్తమే.

తే.గీ. సుదతి చనువెగ్గలకగట్టఁ జూచు నిప్పు
డెవము నొకఁడంత విశువక వెడఁదటొమ్ము

గలదు లేదనఁ దగులేత కాననకుమ

నమరె యున్నది సన్నని యాదుబారు.

౧౪

మేన—ఆర్యపుత్రా! తమరు సెలవిచ్చినట్లు గౌరి వివాహమంగళయోగ్యురాలయినది.

హిమ—దేవీ! యింకొకమాట వినుము.

ఆ.వె. కోమలాంగినలుదగుబ్బ లెట్టెటువృద్ధిఁ

జెందు నట్టులటులె చిక్కుచున్న

దకట నాశరీర మనిశంబు నీమెకు

మగసిఁ గూర్ప మనసు మఱుఁగుచుంట.

౧౫

మేన—ఆహారాత్రములం దీకార్యమునే చింతించుచు దానియందే మనసు నిలుపుచున్న నాశరీరముమాత్ర మట్లు తోచుచుండు లేదా!

హిమ—(చుందుకుఁ జూచి) దేవీ! వీణాపహారి యగునారదముని యిడె వచ్చి చున్నాఁడు. అతని కర్ణమును దీసికొనిరమ్ము.

మేన—ఆర్యపుత్రా! లానతిచ్చినట్లు చేసెదను.

హిమ—(లేచి దోసిలియొగ్గి) మహాత్మా! ననుస్కరించుచున్నాఁను,

నార—అభ్యుదయపరంపరావాప్తి గస్తు.

హిమ—(పీఠమునువైచి యర్ఘ్యము సమర్పించుచున్నాఁడు.)

నార—(గ్రహించుచున్నాఁడు.)

హిమ—(సంతోషముతో చేతులుమోడ్చి)—

ఆ. వె. కోర్కలు వశపఱిచిరొని, సాగునటు నేసి | పరమతత్త్వమండు భావమునుచు

తమ్ముఁ బోలువారి దర్శనం దెలు లల్ప | పుణ్యులకు లభించు గునివరేణ్య. ౧౬

నార—సర్వాశ్రమోపకారులగు మీవంటి గృహస్థులను నిస్సృహులైనను మా వంటివారు చూడనిలసినదే.

హిమ—తమరు సెలవిచ్చినది యనుగ్రాహ్యోషయము.

నార—అనుగ్రాహకు ననుగ్రాహ్యతయందు సందేహ మేమన్నది? మఱియును ఋణధూమివగు నీవు మాకు దూరీకరింపవే. ఎందుకేత ననఁగా—

ఆ. వె. సర్వభౌకమాన్య జాహ్నవి మునుశంభు

శిరసు డిగ్గి నీరు శిఖర మనలఁ

జేరె న నెనుమాటచేతనే గద నేఁడు

భువనసావనియయి పొగడ నెగఁగు !

౧౭

హిమ—తమ మాన్యానందము నేమిటని మీరీలాసన నతిస్తాత్రిము నేయనేల ?

నార—ఆ. వె. నిరుపమానమాపనిలయి చివ్విరుసుతిల్

కలరు నీరు గంగగౌరియునన

హిమ—ఇది నిజమే.

నార— అందుఁ బ్రేమమున్నెయనుమాప మాణుఁగాఁ

బడసె సుగుణరాశి వారాశి.

హిమ—ఇది కలరు.

నార—నీ రెండవకుమారికి నెగు ముగ్ధేనెంచి నావు ?

హిమ—మహాత్మా ! ఈరంగతినే విచారించు నామనసు మిక్కిలి యశతాప
ము నొందుచున్నది.

నార—ఆ. వె. నాగభౌకమందు నాకభౌకమందు

మర్త్యభౌకమందు మానభూటి

కర్తవ్యుఁడు మౌరకఁ దానగ త్త్రయభర్త

భర్త నాదుఁడె ధనమహిరక.

హిమ—అదియును మీరే నెలవీరు సమర్థులు.

నార—(శవలో) ఇతనికిఁ జంద్రమాళిమాటఁ జెప్పక సామాన్యచింతన లచేత
నెళ్ళఁబుచ్చెదను. (పరికాశముగా) ఈయర్థమును దివ్యదృష్టితో మేము చూచినారము.
ఎట్లునిన:—నీకూతుఁడు శిశ్వాధిపతియైన యొకవరునిఁ బరియఁగలదు. ఇట్టి నాని నని విశే
షించి కనుఁగొనము.

హిమ—శిశ్వాధిపతి యొకమాటచూపుచుచేతనే భయపడెదామి.

నార—ఆ. వె. నీకూజ తొంటి నీదునోము పండి

యచని నరెరించునాదిశక్తి

నిరుపమానమాపనిధియైన యాబాల

నితరకన్య లట్లు లెంచవలదు.

౧౮

అందుచేత నీకూజై యెవనితో యొకనికి నీయఁదగినదికాదు.

హిమ—నేను తమ మానతి దాఁడను.

నార—మీయభ్యుదయమునిమిత్త మింకొకహితముఁ గూడ నిందుక నే నుప
దేశించుచున్నాఁడను. ఏదనిన—

ఉ. ఎవ్వఁడు తాల్చు నీభువనమెల్లను దూషము లెన్నిదింటిచే
కెవ్వనిలోచనత్రితయ మేర్పడె వెల్లులు మాటిచేతనే
యెవ్వఁడు దేవల్లులుగ నెంచుకొ యీశ్వరశబ్దనామ్యులొ
నెవ్వఁడుకూళి నీచాయలందుఁ బపంబొసఁగెను నిత్తజ్జికో.
హిమ—అది'జమే.

నార—అగుచేత స్వయముగ నీయొక్కనప్పిన యాయందుకేదని నేదోయొక
పూజచేత నేవింపుము.

హిమ—మహాత్మా! ఆపూజ యేమో రచుకే లోకంకు.

నార—అనుకూపముజన రిన్మత యగునీకూతుర నొరినిం దెలిచి . నవ్విలు,
దర్శలు, దూర్వారకరములు, బావులు సహస్రమునుఁ జంద్ర కేళిలు నేరంపు నీవని
నీవు పురుషుము.

హిమ—అలాగున నే చేయుదును.

నార—(తనలో) విత్తనము నాటఁబడినది. చేయఁదగినపనియు, సామాన్యకృత్తి
చేత నెఱిగించితిని. అందువలన వచ్చినట్లే మరొకవసు. (ప్రకాశముగా) హిమఁ
తుడా ! మేము చెప్పినట్లు కప్పక చేయుము. (అని యాకాశమార్గమున నిష్క్రమించు
చున్నాఁడు.)

హిమ—(మాచి)

తే. గీ. పట్టపగటియందుగ వశప్రభలచేర
బండువెన్నెల క్రిక్కులఁ బర్యవేశి
బురుగుచున్నాఁడు దినున కనఘమాక్తి
మానివిభుఁడు రెండవచందనామవోలె.

దేవీ ! ముగిసినయను విన్నావుగదా ?

మేన—విశ్వాధికపురుషుఁడు నాగుఁడు ననుమాట విన్నాఁడను.

హిమ—(తనలో) విశ్వాధికుఁ డనుమాట బాఱుచుచుటఁబట్టియుఁ దేయఁదగిన
పని నుపదేశించుటఁబట్టియు మాయమ్మాయికఁ జంద్ర కేళిఁదే నరుఁడును గూచించు
బకుదున్నది. (ప్రకాశముగా) నా దోపదిష్టమైన యిందుకేళిరహచక్రము చేయుటకు,
గునయమ్మయిని నియోగింపఁ బోయితినింకను.

(అ యంశమున నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

—o—o—o—

[అంతట వాసంతికయను వంశవత పోవేళిందుచున్నది.]

వాసం—“వాసంతికా! తపోనియమమునందున్న చంద్రశేఖరునకు నందనవనము నుండి పూజాపుష్పములఁ దీసికొనిరమ్మా” అని నందీశ్వరునిచేత నే నాజ్ఞాపింపఁబడితిని అందుచేత నందీశ్వరుఁ డాజ్ఞాపిచినట్లు లాకాశమార్గమునఁ జని నిజసారథముల దిగంతముల వెదజల్లు కల్పద్రుమకుసుమములు తోయూటకు నందనవనమున కంగెదను.

(అని యాలోచనఁ జేయుచున్నది.)

(అంతట రంభ పోవేళిందుచున్నది.)

రంభ—తారకాసురుఁడీగ్రహణసాధ్యుఁడఁకితలు నచ్చలు మహామేరుగుహలలో దాగియున్నారు. నేనో కుబేరనందనుడను నలకూబరుని విడిచి కణమైనఁ బ్రాణములు నిలుపజాలను గనుక వానియొద్దకుఁ జనియెదను. (అని దీచుచున్నది)

వాసం—(రంభను జూచి) ఓహో! ప్రియసఖి రంభ నమ్మచున్నది! ఆమెదగ్గఁ జూడఁ బోయెదను. (అని యట్లుచేయుచున్నది.)

రంభ—అహో! హిమత్కృతుఁడవానినియను వాసంతిక యిదిగో! ప్రియసఖికి మంగళము.

వాసం—ప్రియసఖీ! యిక్కడి కేలవచ్చితివి?

రంభ—తారకాసురుఁడు చెఱపట్టునను భయమున శంకించుచు నచ్చరలు మేకు పర్వతగుహలలో దాగియున్నారు.

వాసం—నిజమే, వాడంతటి దుష్టుఁడఁడే.

రంభ—కుబేరనందనునిఁ జూడక నిగుసమును జీవమును నేను నిలుపజాలనఁ దీవె వెక్కఁగా నెఱుఁగదువు.

వాసం—అది మునుపే యెఱుఁగదును. మీ యిరువుర యన్యోన్యానురాగముఁ బ్రసిద్ధమేకదా.

రంభ—తీయకల్లుని వంటిదిండి యెడతెగక బయలువెడలు నమ్ములు పీడిం. బ్బాసయముఁ గలిగి, నెచ్చెలులతోఁ జెప్పక నలకూబరుని కేరఁ బోవుచు మార్గనశము నిలు వచ్చితిని.

వాసం—అట్టి యనురాగమున కిట్టివ్యాపారము తగును.

రంభ—ని వెక్కడి కరుగచున్నావు?

వాసం — నిత్యానందనిజస్వరూపుఁడు, అచనమాత్రబాహుఁడు నగు భగవంతు డగు నీలకాపితునకుఁ బూజాపుష్పములకు నందనననునుండి తెమ్మని నందీశ్వరుఁడు నాకానతిచ్చెను.

రంభ — ప్రియసఖీ! అక్కడి కొత్తవృత్తాంత మేదైన నన్నదా?

వాసం — మఱి యేదియును లేదు. కాని తండ్రిపక్షపున నెచ్చెలులతోఁ గూడఁ బూర్వతి దినదినము వచ్చి మహారోవు నారాధించుచున్నది.

రంభ — ఆరాధనకు సలమేమి?

వాసం — పరమేశ్వరప్రసాదమే.

రంభ — బాగున్నది. అయిన నీవు పశ్చిమకార్యమును జేయబొమ్ము. నేనను సంకల్పించుకొన్న కార్యమును జేయఁ బోయెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

ఇది విష్కంభకము.

[అంతట నిజనట భామంటపమునఁ గూర్చుండి మహేంద్రుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

మహేం — (మంటపద్వారముఁజూచి) ఓరీ! యెవఁడురా యక్కడ?

దేవనంది — (ప్రవేశించి) దేవా! యిదిగో వచ్చినాడను.

మహేం — నేడు నహాకార్యము నాలోచింపవలసియున్నది గనుక బృహస్పతులవారినిఁ దక్కఁ దదితరాలను లోపలఁ బ్రవేశపెట్టకుము.

దేవ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట బృహస్పతి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

బృహ — (ముందుఁజూచి) ఏమిటి! ఈమహేంద్రుఁడు వివిక్తాస్థానమంటపమునందున్నాఁడు! ఓహో!

శా. కాంచు గన్నలఁ గొన్నిటం దళితరక్ష శ్రేణియకావజము

గాంచు గొన్నిట లేతనవ్వొలయుస్వర్గస్త్రీయుఖాభోజము

ల్లాంచు గొన్నిట ననుచేవకనమస్కారంబు లిట్లుండి క

న్పించు న్నాకు సహస్రనేత్రుఁ డెగుట జింతించునట్లు లృదికె.

కాబట్టి యీతని సమీపించెదను.

(అని యాలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

మహేం — (బృహస్పతినిఁజూచి) ఇందు దయచేయుఁడు.

బృహ — మంచిది.

(అని భద్రాసనాంతికమునఁ గూర్చున్నాఁడు.)

దేవ — (ప్రవేశించి) దేవా! దేవదూతయగు దేవబుఁడు తనదొక మనవి యున్న

దని విన్నపముఁ జేసికొనుచున్నాఁడు.

మహేం — అటులయిన వాని నొక్కని రానిమ్ము.

(అంతట దేవమాత ప్రవేశించుచున్నాడు.)

దేవ — ఈపాటి భువు బృహస్పతితో నేదియో యాలోచించుచున్నాడు. అయిన నాతనిపగ్గటకు బోయెదను. (అని సమీపించి) దేవరకు జయసుగుణగాక.

మహేం — దేవమా ! విచారించుచున్న వానివలె గనబడుచున్నావేమి ?

దేవ — తారకాసురుని యాక్రమణము గాక మాకు వేరే విచారకాగము మేమున్నది.

మహేం — ఇపుడు సౌత్తయపరాధ మేమున్నది?

దేవ — హద్దుమీరిన యసురపీఠము దేవవారితో నెట్లు మానవి చేయుదును ?

మహేం — దేవమా ! భయపడక నాంప్రమాద్యమును ను జెప్పుము.

దేవ — చెప్పుచున్నాడను. వినుండు.

చ. అమరనదిం జరించు కనకాంబుజము వృక్షలించి మా కట్టి

ప్రములకు సంపన్నతీజ సంతతుల నొప్పిలంటు దుర్గించి కా

వ్యముల నొసంకు నేర్పుగల మా ముంధేనువు దొంగిలించి హా !

(అని సగముచెప్పి యూరకున్నాడు.)

మహేం — అనశిష్టములచూడ జెప్పుము.

దేవ — అమరసతీకచక్రరాణ వాసయి జేయు వలంతు రాఖిలల్.

మహేం — కలిశసహాయ మును నుద్బాహువు బాగయాకరతో నంటి నీకింత సుదేహ మెందులకు ? చూడు —

అ. వె. నుంచి బయలి వృత్తు నామావశిష్టులు

గా నొనర్చి గిరులగఱుల వట్టికి

జగములెల్ల బ్రోవజాలు నా కిపు నెత్తు

నచ్చె వారహనన బ్రహ్మనరకు.

3

అయినను గొన్నిదిన సులలో దానికి బ్రతిక్రియ కాగలదు. సముచితకార్యముల జేయుటకు నీవు పొమ్ము.

దేవ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

మహేం — ఆచార్యా ! ఇటుపిమ్మట గర్తవ్యమేమి ?

బృహ — ఇంతకు యూర్వదినమందే తారకాసురుని యాక్రమణమును సహింపక దేతాసభతోడూడ మేము భగవంతుడును ఉన్నసంభవుడయ్యి కంగి యకగఁ దారకాసురుడు కుమారస్వామిచేత, గాక నదితరులచేత బానండు. అన్నివిధములను చూచునానా మిది —

తే. గీ. యందునులసాశ్రవునఁ జంద్రమాళి నేఁడు

చేయుచున్నాఁడు తపము నిస్సంతతోడి

నేయుపాయంబుదేసిన నీచృకునకుఁ

గలుగుఁగాత మక్కువ యద్రదకన్యమీయ

౬.

అనంతరము ప్రదుభయులను జనియించు పుమాటలును నేనానిచేర మీ మనోరథమున
కాగలను" అని యివ్వించి యానతిచ్చెను.

మహేం—గిరీపండు గిరిజ నేలాగునఁ బ్రసాదించును. విష్ణువు వారిదవయించు
పుమారుఁ డెన్నఁడు మన మనోరథమును నిర్దిష్ఠపఁజేయును.

బృహ—మహాత్ములపలుమలు నిర్ధకములు కావు.

మహేం—(జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొని సంతోషముతో) వింంచి యాజ్ఞాపించిన మన
కార్యము నంగీకరించినదియుఁబోలే తండ్రిపనుపున నెచ్చెలులం గలనీ హర్షతి ప్రతి
దినమును నిచ్చి భగవ తు నిందు శేఖరుని నేమిచుచున్నదని రఃభయుఖమునుండి కంటికి.

బృహ—అట్లయిన మనకోరిక నిర్ధించినదే.

మహేం—ఇంతమాటయుచేత నేనా?

సీ. అతిమంజులమ్మలై యానందకరము లౌనప్ప న్నోంగనల వాక్యములచేత

వీరులకొనలందు పిశ్రమిలమదు నున్నచారు కటాక్షపక్షణలచేతఁ

జెలువారు వలరాజుచెఱకునింగులు లట్లు మొదలంట వంగినబొనులచేత

జాటినపయ్యెడ సవరందుచో బాహుకమనీయకంకణక్వణముచేత

మాటమాటికి నప్పరోమండలంబు

సలుపు తాదృశవిభ్రమసమితిచేతఁ

గలకనొకయింత మనయునఁ గాంచనట్టి

మానిరత్నంబు సుమి చంద్రమాళియనఁగ.

౭.

అనింతనీయుఁడు, నధికానంద సుందరుఁడు, సనాదినిధసుండు, ననంజనుఁడు, నగుకన్య
యురిడునగు తన్నుదాఁ నిజాంత ర్భక్తమున సాక్షాత్కరించుకొని సముపసంహృతాక్షల
ద్వైతకల్పనావికల్పఁడును, స్వతంత్రకర్తయు, చరాచరగురుఁడు నగు నా చంద్రమాళి
వశికరణమునందు గౌరీపరిచరణ మేపాటిది?

బృహ—మహాత్మా! తక్కిన యువతులవలెనే యీమెను దలఁపకును. ఎందు
చేతనఁగా:—

తే. గీ. హూయలు దిశుకొల్తు నెమ్మనియొఱపుఁ గల్గి

మనను హరియించు నొకవింతమహిమఁ గల్గి

యలకుచున్నది చుమ్మి యాయది కన్య

యలకువిల్తుని సమ్మోహనాస్త్రమునగ

మహే—(సంతోషముతో) అలకువిల్తుడు డెను నుపోద్ఘాతము చేత నాతడే యాయమామపె శ్వరులనుగూర్చి సమర్థుడని నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

బృహ—(సంతోషముతో)

తే. గీ. జగములను మూటి శాసింపఁ జాలునట్టి

మీమనీష యూర్జితమౌచు మెరియుచుండు

గరము శాంతికపౌష్టికకర్మములనె

యేమరక నిల్చు మాబుద్ధి యెల్లయెడల.

ఎందుచేత నన, నాబుద్ధియు నీయలోచనైకగడయ్యె. కావున సత్వరమకామాని బిలువనంపుడు.

మహే—(మంటపద్వారమునఁ జూచి) ఓరీ! యెవఁడు? యక్కడ?

దేవనంది—(ప్రవేశించి) దేవా, యిదిగో వచ్చినాడను.

మహే—దేవనందీ! కిప్పుముగాఁ గామునిఁ బిలుపుము.

దేవ—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

[అంతట రతేన.ంతులతోఁ గాముడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

కాము—మిత్రుడా, నసంతుడా! ఏమి యిది యకాలమునందు స్వామియగు మహేంద్రుడు పిలువ నంపినాడు?

వసం—నే నిట్లని తెలందుచున్నాడు.

చ. మఱియెగ రానినేరమున మానిని యెవ్వతెయో మనస్సునం

జిఱచిఱలాడి తన్ను నిరసించుట రోసముఁ జెంది తానె క

మ్ముఁ బతిమల నోడి యభిమానవశమ్మున నేడితండు నీ

కఱకగుమోహనాస్త్రమునఁ గాంతపానిం గరఁగింపఁ జూచెడున్.

కాము—అంచఱును చిగ్గఱకుఁ బోవుదును. (అని సమీపించుచున్నాడు.)

మహే—(చూచి సంతోషముతో) —

ఉ. హుమ్మని చుజ్జగంబులను నోరువఁగాఁ దిగి మోయుచంచరీ

కమ్ములబెరు నారి యయి క్రాలెడుకల్బుజమందు మోపి మో

హమ్మున ముక్తులొక్కెడు ప్రయాస్యముఁ జూచుచు మెల్లమెల్ల మి

త్తొమ్మగు నన్వహంతుడను డానిటె నచ్చేకుఁ బన్నవిల్తుడనున్.

(కామూఁడు రతివస తులతో సమీపించి చాపగర్భ మగునఁజలితో

విలాసముగాఁ బ్రణమిల్లుచున్నాఁడు.)

మహేం—(పీఠాంతికమున జేతితోఁ జూపుచు) మిత్రుఁడా ! కామూఁడా !

ఇక్కడఁ గూరుచుండును .

(కామూఁడు రతి వస-తులతోఁ గూరుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, పూజనీయుడవగు నిన్ను మహేంద్రుఁడు మన్నించుట
మిగులఁ బొసఁగియున్నది.

కామ—(దోసిఁగి యొగ్గి)

చ. దొరవయి నుజ్జగంబులకు దోర్బలధుర్యుడవై ననీకు ని
ర్వరకులనాథ నాఁలనఁ జక్కఁబడంగలకార్య మేది ను
స్థిరమగు నైజలేజనున దిగ్విలయములు వెల్లఁజేయు భా
స్కరుఁడొక చిన్నదివ్వెఁ దనకాంతులు చాలక కోరఁబోవు నే.

బృహ—అలాగనవద్దు.

తే. గీ. మాన్యచంత యలోక సామాన్యచాప
పాండితి ధరించినట్టి నీబాహు నొకఁడె
వెలలనన్నిఁటిదీర్చి యీవిబుధవితతి
కార్య మభిలము సాధింపఁగలదునుమ్ము.

మహేం—మిత్రుఁడా ! కామూఁడా !

తే. గీ. ఆచ్యుతునిచక్రమ న కసాధ్యమగు నెద్ది
పదను మెఱయునాపనికి దుర్వార మెద్ది
యాపనియె తీస నీపువ్వుబమ్ము చేత
నోహానీవెంక భుజబలాఘ్యుడవొకాని.

కామ—(గర్వముతో) ఎవ్వఁడు నీకు సాపత్న్యము నాచరించుచున్నవాడో,
యాతఁడు.

క. మునియైన పనుజుడైనను
మనజుడయిన ముగ్ధచంద్ర మహాళియె యైనకొ
విను మమరాంగనలకటా
క్షుబ్ధక్షణశృంఖములఁ గట్టఁబడెను.

మహేం—(బృహస్పతిమొగముఁ జూచుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, కామరా! మగ్ధచ ద్రోహాళియని చరమార్థముగ నీచేతి నెవ్వఁడు బంగణి పలుకియో నాశంకరుఁ డిప్పుడు మంచునొండచరియఁబడినది నిరతి శయశీతలాంతఃకరణం దై తపసుఁ జేయుచున్నాఁడు.

కాము—శరువాత. లరువాత.

బృహ—సౌభాగ్యమయమగు సాలభిజియఁ బోతె, కిగ్రహమును దాల్చిన సౌందర్యదేవయో యన సభజనపరివృత్తయై తండ్రియానతిఁ బార్వతి యిపు డాశీవుని నేవించుచున్నది.

కాము—తరువాత. తరువాత.

బృహ—వారికలయికయందు దేవతలకు మహాకాన్యసిద్ధి కలదు. అదియును నీ సహాయము నే కోరుచున్నది.

కాము—(తన నొ) తనశక్తి నెఱుంగమి నకుల కాత్మనాశయఁ దెచ్చునుగదా. అందుచేతనన, నాత్మకాఘాపరాయణతఁ బరమేశ్వరుని సామాన్యసిగ్ధఁ బంగణించితిని.

వన—(తనలో) = నున్న దొకటి జరగిన దొకటి.

తే. గీ. తీవయల్ కమ్మనమ్ముఁ జేవోయిఁ బూని

యేచి యలలలోఁ చెకునీతఁడెచట

విపులలాలాటనయనాన్ని విస్ఫులింగ

ధస్మితపురత్రియుఁడు కాలపాణి యెచట.

రతి—అయ్యో! విందపరచుఁడు జయింపఁ దగినవారెనుటచే మాకుఁ గడు సగీ ట్టము నూఁడినది.

కాము—ఇనను బరిజనులలోఁ గడు నల్పుడనగు నావలనఁగూడ దేవతల కార్యము నడచింపుచున్నాను గావున నే నాత్మనాశనకముకైన నొడంబడి యీకార్యము నెరవేర్పఁ బోయితినించెదను.

మహేం—తే. గీ. ఈవు సమ్మోహనాస్త్రంబు నెక్కవెట్టి

నిలుతునేని నిబ్బరమెల్ల నేలఁగలిపి

మురువు పళుకొత్తుగిరిజనెమ్మొగమునంకఁ

జూపకుండఁగ నాచంద్రిజూటు తరమె?

అందువలన నీచిన్న కార్యము నుగూర్చి నీవు సందేహ మొందవలదు.

కాము—తే. గీ. ప్రియము జ్ఞానసుఁ బ్రాణము ల్విడుచునాట

నీ యమరకార్యమునిమిత్త మిప్పు డేను

జగతి నుపకారు లమలయశశ్శరీర

మరిని నృతజీవు లగుచుందు రనిఘచరిత.

కావున దేవర యెట్లు సెలవొసరిన నట్లు జేయువాడ.

మహేంద్రుడును, బృహస్పతియు — (చేయెత్తి)

మ. కలుగుం గావుత నిను మంగళ మమోఘశ్రేయ నిల్పార్పు ది
వృలయాశీస్సులు పోమ నిన్న శరణుల్ బంభూ పుంఖోదయం
బులుగా నీ భుజశక్తి మి.చుత యశంబు న్నెల్లు లోకత్తయి
ఫల మొందింపు స్వతంత్రకర్త పిధి మావాంశకై గృహపూర్ణుడై. ౧౭

(కాముడు రతిసంతులతో శంకించుచు నిస్క్రమించుచున్నాడు.)

మహే — ఆచార్య ! బ్రహ్మ యాదేశమున కనురూపముగ గార్యము మనచేతనే
చేయబడినది. కార సిద్ధిగూర్చి యవృష్టము కలసివచ్చినది తోచుచున్నది.

బృహ — ఔ నది యట్లే.

మహే — స్థాణ్వాశ్రమసమీపమున గూర్చి చుచున్న కాముని యనంతర
వృత్తాంతమును చెలిసికొనుట కెచ్చొనినైన నంపరియత్నించెదను.

బృహ — నేనును బ్రస్తుతకార్యసిద్ధికిఁ గులశేవతలఁ బొందెదను నరీవను.

(అన నందఱును నిస్క్రమించుచున్నారు)

ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము.

(అంతట మహేంద్రుడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.)

మహే — ఆచార్య ! కాముఁ డెట్టిబాణసాధనముననైన ఖండాపకరుని లోఁ
బలుదుకొనునా, లేక సంవర్తనసమయదినకరదుర్నిరీక్షుండైనయశ్మానిం దేజ్జయెనం
జూడఁజూటక పాటినచ్చునా ? అట్లు గాదున్న గోపాంధకారిచేతస్కుండైన యతని
ఫాలన యనాంబునకుఁ బురోగాశ మగునా ? ఎట్లు కాఁగలదో తెలియదు. (ఎడమ
కన్న దుటను నూచించి శంకతో)

తే. గీ. అడవుచున్న దీయెడమకన్నఁకటకట

యమరకార్యంబు నేకంగిన్నెనఁజెటుప

సిగ్గుగనున్న కథిపాదుచెయిదనులను

దీతముగనాను నెజ్జింగిందునదియుఁబోలె.

బృహ — అమంగళము ప్రతిహతమగుగాక. దేవా ! ఈశకునముచేతఁ దద్వృత్తాంత మెఱిగినయొకఁ డిటు వచ్చునని తోచుచున్నది.

(అంతట నారదుఁడు పోవేళించుచున్నాఁడు.)

నార — మహేంద్రు! యానతిని స్థాణ్డాశ్రమమున కరిగి యచ్చటివృత్తాంత మఖిలమును జెలిసికొని వచ్చితినిగదా. అందుచేత నీతని సమీపించి యచట నెలకొన్న యుదంత మంతయు నివేదించెదను. (అని నడచుచున్నాఁడు.)

మహేం — (చూచి) ఇదిగో మహతీవల్లభుఁ డిగునారదమునియే యిటు వచ్చుచున్నాఁడు. అతనికిఁ దీరము వేయఁగలఁగాక.

[బృహస్పతి దీక్షమును వేయ నారదుఁడు గూర్చున్నాఁడు.]

మహేం — (దోసినియొగ్గి) వేదపులకోరిక మంగళమో యమంగళమో నెలవిండు

నాగ — మొదటినుండి యంతయుఁ దెలుపుదును వినుండు

మహేం — సావధానుడనై యున్నాడను.

నార — అట్లు దేవకార్యమునిమిత్త ముగుచున్న మంత్రముని, వృత్తాంతమును జెలిసికొనుశలపున మీయాజ్ఞానుసారముగఁ దిరస్కరణీకర్యచే వెంటడించితిని.

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార — అటు స్థాణ్డాశ్రమముఁ జేరి కాముఁడు వసంతునితో నిట్లనియెను.

మహేం — ఏమని ?

నార — “మిత్రుడా ! ఈహిమవన్నగరప్రాంతకాంతారములయందు నీవు విజృంభింపుము ” అని.

మహేం — తరువాత నాతఁ డేమి చేసెను ?

నార — చ. పెంచన గంకుఁగోయిలలిపింకులఁ గూయఁగఁ జేసి నల్లెన

ల్యలయ సమీరకంచళనులం దల లెత్త గఁ జేసి తోన పు

వ్విలుతునిబాహుగర్వమును వేయిమకుంకులు పెంచి యాహిమా

చలననభూములం దటు వసంతుఁడు కోయని యార్చి రేఱినన్. ౧

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార — తే.గీ. మస్కరించు గంకుఁగోయిల ల్మగున లాసఁగు

తియ్య మామిడిచిరువు తేనె గోలి

మానసఁ గరఁగించుపంచమధ్వనులచేత

నించువిలుకాని రువంబు మించఁ జేసె.

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. ఊపి చందనభూజంబు లొక్కకొంత
మంచియేటియలలఁ గొనిలించి కొంత
తమ్మిపూఁదాఁగి గొని కొంత తారసిల్లె
నల్లనల్లన మలయంపుఁ జల్ల గాలి.

౪

మహే—తరువాత తరువాత.

నార.—మ. తలియ ల్దా ల్చె రసాలము స్సఖులహస్తస్పర్శము ల్వాసియు
నల్లకంఠీపదతాడనం జెడలియుం గంకెలి పుష్పించెఁ ద
త్కలగానమ్ముఁ దొఱంగియుం దొడిగె మొగ్గల్తోరటుల్కేసరా
ల్వలపెచ్చం జవరాండు కల్లుమియకుండం బల్లకంచె న్వేసన్.

౫

మహే—తరువాత తరువాత.

నార—ఉ. తుమ్మెదనారి యొక్కిడినతుంటవియం గ్రహియించి కేలగ
ర్వమ్మున మందుకొండపయిఁ బంచశకుండటు లెక్కియార్వఁ బా
రమ్మును మీటి యట్టి దనరానివికారమొకండుఁ జెంచె మో
హమ్మునఁ జిక్కి స్రుక్కి ప్రియయాధికత నిమిగ్గునమ్ములన్నియున్

౬

మహే—తరువాత తరువాత.

నార—వేయేల ?

ఉ. ఆదినమందుఁ దద్వనమునందు వసించె కువారిలో మమ
త్వాదుల నెల్లుసన్మునులకైనఁ గాంతలయందు ధైర్యమ
ర్యాద నలించునట్టులు మహత్తరమోహపయోనిధాన మెం
జే దరిలేక ముంచె జగమెల్ల త్తణతణ వే మిచెప్పదున్.

౭

మహే—ఈవిధమున సకలజనవిక్రూకార్యయై యావలపువెల్లిఁ చెలఁగుచుండఁ
గాముఁ డేమిచేసెను;

నార—ఆకాముఁడు రతివసంతులతనవెంటరా మన్నతదేవదారుఖండమండపము
నందు తరక్కుచర్మము పఱచిన చలువటాలయగుఁగుపైఁ గూరుచుండి యంతర్ముఖ
నిహితచిత్తవృత్తి యు, నభ్యంతరపవననిరోధనిశ్చలానమందు, నాసాగ్రనిహితపక్ష్యా
క్షిధానుఁడు నయి నిస్తరంగ మగురెండవసముద్రముం బోలు నాయందు శేఖరుం గనుం
గొనియె.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—అనంతరము భగవంతుండగు నీలలోహితుండును జ్ఞాననేత్రముచేత జ్ఞాన
స్వరూపుండగు తన్ను సాక్షాత్కరించుకొని, పర్యంకబంధమును వదలి సమాధి
జాలించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—కాముఁడును వాని సాదర్శనముచే గరతలమునుండి విల్లు జాటిపడుటయు నటమీఁదఁ జేయఁదగినపనిఁ జేయఁజాలక చిత్తరుబొమ్మవలె నొక్కక్షణ మూఁకుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—మ. కృతవాసంతలతాంతభూష యగుచు శ్రీకంఠ నర్పింప నాక్షితిభృత్కన్యక యంతఃలోన నరుదెంచెం గన్యకామండలాం చిత్రయై యాతనియున్న చోటికిఁ దపశ్శృంగారపీరాధిదేవత యొయ్యారము సౌరు నచ్చుపడఁగాఁ బ్రత్యక్ష మైనట్లుగఁ.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పిమ్మట నాపంచబాణుఁడు పట్టుదొరకివవానివలె నిట్టూర్పు నిగిడ్చి దృష్టి కెదురుగాకుండ నాతని వెనుకకుఁ జని యదనుకొని కెదురుమాచుచుఁ బొంచి కూరుచుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పార్వతియు సుఖోపవిష్టుఁడగు నాయప్తమూర్తికిఁ దన యష్టాంగములు నేలఁ దాచునట్లు నమస్కరించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—అనురూపవరునిఁ జేపట్టుమని యామె నాచంద్రమాళి దీవించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—తరువాత నాక్షణమునందే యిదియే సమయమని యామదఁ ఁడు సమోహనాస్త్రమును వింటఁ దొడిగెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. చెలువగు మందహాసరుచిచే వికసించిన చెక్కుటద్దము

ల్లల యుమమోముదమ్మి శితికంఠరుఁ డొక్కటఁ జూచెఁ జూచిన

స్వేలఁడియు మైగగుర్పొడున వెల్లడిసేయుచు భావమెల్ల సి

గ్గలము ముఖేందుబింబము బయల్పడ నిమకనిల్చెఁ జెంగటన్.

అంతట భగవంతుండగు ముక్కంటి మనోవికారమును దహించుచుచే నగోధించి తతారణము నరయఁగోరి నలుదెసలం బరికించి చూచెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. కనియె యదుఁడు చంచరీకగుణ మాకర్ణాంతము న్లాగి మో

హన మస్త్రంబు ధనుస్సునంబొడిగి ప్రత్యాల్ఘపాదంబునన్

ఘనపూర్వాంగము వంచి ముందుకు భుజాగర్వంబు దీపింపఁగఁ

దనమేనుం గుఱిచేసి యేయటకుఁ బొంత న్నిల్చుపూవిల్తునికొ.

౧౦

మహే—(భయముచే) అవశిష్టమునుగూడఁ జెప్పఁడు.

నార—అనంతరము న మహావీరుఁడైన శూలపాణి ఘోరలోచనమునుండి జ్వాలా
పలి యనెడు జటలుగలయగ్ని బ్రహ్మాండము నంతను మ్రింగదలఁచిన ప్రళయకాలా
నలమువలె విజృంభించి బయలువెడలెను.

మహే—(దుఃఖముతో) ఇంకమీఁద నేమిచెప్పదురో కదా.

నార—ఆపురారాతినయనానలమనకు నామదనుఁడు మిగుత యయ్యెను.

(మహేంద్రుఁడు మూర్ఛల్ల నారదుఁ డూఱడించుచున్నాఁడు.)

మ—(ఊఱడిలి) హా! భువనరమణీయ! పుష్పబాణా! హా సకలజనానందనా!
పురందరునిమిత్తము ప్రాణములు విడిచితివిగదా.

బృహ—దేవా విషాదము నొందనును. కాదలఁచినది కాకమానదు. కానియ్యు

మ—రతి యేమిచేసినది?

నార—రతియును మోహవశయైనది.

మ—వసంతుఁ డేమిచేసెను?

నార—చెలికాండగు వసంతుఁడును మోహవశుడయ్యెను.

మ—అట్లు మూర్ఛితులగు రతి వసంతు లేమిచేసిరి?

నార—రతియుఁ దనకన్న మున్నూఱడిల్లిన వసంతుఁడు దన్నాశ్వాసింప నతి
కష్టముమీఁద నెట్టెట్టో చైతన్యము నొంది యెదుటఁ బరుపపవనవికీర్యబాణపాంసు
పటలమై భసితమయమై పురుషాకారముతో నున్నచుగనిమేను బిగ్గఁగొఁగిలించుకొని—

తే. గీ. కడచి చనరాని తీవ్రశోకమునఁ గుంగి

ప్రియభిరహిణియకాలముకి పెంటివోలె

నార్త నాదయై విలపించె నంబుజాక్షి

బెడఁదచన్ద్రోయి కన్నీటఁ దడియుచుండ.

౧౧

మ—తరువాత తరువాత.

నార—తదనంతరము హానాథ! హానాథ! యని విలపించుచున్న రతి నశరీర
వాణి యిటని యూఱడించెను.

తే. గీ. విడువు నెవ్వగ నిపుడు పూవిలుతురాణి!

కడచు నెవ్వఁడు విధినియోగము? ధరిత్రిఁ

గ్రమ్మఱ జనింపఁగలఁడు నీప్రాణవిభుఁడు

హరుఁడు పార్వతిఁ బెండ్లాడునవసరమునని అని

౧౨

మ — (ఊటడిల్లి సంతోషించినట్లు)

తే. గీ. భగ్నమయ్యను నాకోర్కి ప్రధమమందు

మొలకలెత్తెడు గ్రమ్మటముమృరముగ

కాటుచిచ్చున మోహయ్యఁ గారుమబ్బు

తడుపవెండియఁ జిగురెత్తురువువోలె.

౧౩

బృహ — దేవా! యశరీరవాణి సత్యమయినదియే. సర్వవిధములచేతఁ గాముఁడు ప్రసర్జనము నొందఁగలఁడు.

మ — తరువాత నేమిజరిగినది.

నార — అతికష్టముమీఁద నూటడించి రతిని సమానదుఃఖుఁడైన వసంతుఁడు తన యిలుసేర్చెను.

మ — అట్లు కాముని గఢావశేషునిఁ గానొనర్చి కాలకంఠుఁ డేమిచేసెను.

నార — స్త్రీసమీపమును విడుచునిచ్చితో నాధూతేశ్వరుఁడు భూతగణసమేతముగా సంతర్ధానము నొందెను.

మ — పార్వతి యేమిచేసినది?

నార — తే. గీ. వచ్చి గిరిరాజు సందిటఁ గుచ్చియొత్తి

మూర్ఛపడి కన్నదమ్ములు మాసికొనిన

కన్నకూతులు గొరినిఁ గనికరించి

యల్లనల్లన నూరార్చి యిలుసేర్చె.

౧౪

మ — మహాత్మా! నారద! వినఁదగినది వింటిని. ఇటుమీఁద మీరెందరిగెదరు?

నార — ఈవృత్తాంతముఁ గ్రమ్మట సత్యలోకనివాసియగు చతుర్ముఖునకునివేదింప బోయెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.]

రంభ — (తనలో) కుజేరభవనమునుండి వచ్చుచు నే నోషధిప్రస్థనగరమునందు విన్న వృత్తాంతమును స్వామియగు మహేంద్రునికు విన్నవించెదను.

(అని నకుచుచున్నది.)

మహేం — (చూచి)

ఆ. వె. చంచలతను బాయుచంచలాలత వోలె

దిశగ నేర్చుపూవుదీన వోలె

మూర్తిమంతమైన మోహవిద్యయఁ బోలె

నగుచుదెచు నీమృగాక్షి యెవతొ.

౧౫

(నిరూపించి) ఇది రంభగదా.

రంభ—(సమీపించి) స్వామికి జయమగుఁగాక! జయమగుఁగాక!

మహే—రంభా! ఎందుండి వచ్చుచున్నావు?

రంభ—కు బేరభవనమునుండి.

మహే—అచ్చట నపూర్వవృత్తాంత మేనయినఁ గలదా?

రంభ—నీలగోపితుని : టలానలబ్యాంబలచేతఁ గానఁగూ కథావశేషఁ దెల్పెనని యందుఁ జెప్పకొనుచున్నాను. ఇంతియ గాక యా యోగిపక్షిగదయిన నీం కొకవిశేషముఁ గూడఁ గలను.

మహే—అ యింకొక శ్రేమి.

రంభ—కానదహనముచేత భగ్నమనోభయగు పార్వతి పరమేశ్వరునే పతిగా నభిలషించి కఠినతపశ్చానముచేరి వనమనోరథము నెఱవేర్చుకొనఁ దలంచుచున్నదని.

మ—ఆవిషయమునఁ దల్లిదండ్రు లేమన్నారు?

రంభ—మేనకాదేవి యట్లు చెప్పినది.

మ—వీమని?

రంభ—తే.గీ. తపము చూడంగ నెంతయు దారుణము

మేను విరిసెనపువుఁ దోలె మృదుతరము

బిడ్డ ! కూడనిపనిఁ దలపెట్టి తీవు

దుష్కరం దిది యంచును దోచు నాకిం.

౧౬

మ—హిమవంతుఁ డేమియెను?

రంభ—ఆకార్యము నతఁ దనుమతించెను.

మ—రంభా! మంచివార్తఁ దెచ్చితివే నీవు నీపనిమీఁదఁ బోము.

రంభ—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నది.)

(తెరలో)

వైతాళికుఁడు—

మ తనపైఁ గూరిమి నజ్ఞగించి యినుఁ దంత-బోవ దేశాంతరం

బనయిం బాపరహస్ని కోరువక సంధ్యావల్క్యయై శేంబుదా

రను మద్రాక్షలదేరు మేననిడి మ్లాయత్పంకజాతాన్యయై

తనరుం బద్ధిని తన్నిమిత్తము తపోభర్తయు గైకొన్నట్లుల్.

మ—(విని) మేమును సంధ్యావందన మాచరింపఁ బోవుచుము.

(అందులు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది తృతీయాంకము.

చ తు ర్థా ం క ము.

[అంతట ను నివేషయాధరించి నంది ప్రవేశించుచున్నాడు]

నంది—నందీ, మన్మథదాహముచేత భగ్గుమనోరథయగుపార్వతి నాయందే మనసునిలిసి మహానియమము నాచించుచున్నదై గౌరీశిఖరమనుపేరుగల తండ్రి శిఖరమునఁ దపముఁజేయుచున్నది తపము మొనఁబెట్టి చిరకాలమైనది. కాబట్టి యచ్చటికి మునివేషముఁ ద్రాకి నివారిగి, యామోయమ మెట్టిదో, యభిలాషబంధ మెట్టిదో యామె నెచ్చెలులగు జయావిజయలమొగమన నెఱింగి మఱల రమ్మ ” అని భగవంతుండును నీలకంఠునిచే నాజ్ఞాపింపఁబడితినిగదా ! అందుచేత స్వామి నియోగమును జేయుదును (అని నడచి విమర్శించి) స్త్రీలమనసులు ప్రకృతికఠినములుగదా ! సందేహమేమి?

చ. దిరిసెనపూవుబోలె మృదుదేహమునం జెలువారుచున్న యీ

సరసిజనేత్ర చంద్రకళచాయను గన్నల కింపుఁ బెంపుచు

స్థిరమతులై శిలాకఠినదేహముల న్మను లాచరించుదు

సరతపముం బొనర్చుటకు సందియ మొందక సాహసించెను॥

మఱియు—

తే. గీ. హంసతూలికాతల్పంబునందు మున్ను

పండుకొనునీమె పవళించు వెట్టినేల

జలుగుదుర్వల్గుల దొడుగునీచిగురుబోడి

కట్టుచున్నది కఠినవల్కలము నేను.

తే. గీ. చారుచందనచర్చలఁ జల్లనైన

విమలధారాగృహంబుల వెలయునీమె

చేయుచున్నది తపము విశేషనియతి

మంటలెగసెను పంచాగ్ని మధ్యమందు,

(అ తటఁ గుసుమాపచయము నభినయింపుచు జయావిజయలు ప్రవేశించుచున్నారు.)

జయ—సఖీ! విజయా! తపశ్చరణ నందుఁ గృతనిశ్చయము లగుప్రియసఖిగౌరి మనోరథకల్పవృక్ష మెప్పుడు ఫలించునే ?

విజయ—సఖీ! జయా! కామునిఁ గాల్చినపరుషహృదయుండును, నిష్కరుణతకు మొదటియుదాహరణము నగుపరమేశ్వరునిహృదయ మెప్పుడు తగులఁబడునో యప్పుడు ఫలించును.
(అని పూవులు కోయచున్నారు.)

నంది—ఆమె ప్రియసఖు లగుజ నూవిజయ లిరువురును వీరతై యుండునమ్మును.
కావున సమీపించెదను. (అలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

జయ—చెలీ నాపూవులసజ్జ నిండినది. నీ దెంతవఱకు నిండినది ?

జయ—(పువ్వులబుట్టనుచూచి) నాపూవులగరిడెయ నగయు నిండినది. కొఱత
గూడఁ బూరింపఁగలను. (అని పువ్వుకగండమును బూవులతో నింకించుచున్నది.)

నంది—(సమీపించి) మీను మంగళమగుఁగాక.

ఇద్దఱు—నుహాత్మా ! నమస్కరించుచున్నారము.

నంది—మీ రెవ్వరు ? ఎందుచేతఁ బుష్పాపచ నుముఁ జేయుచున్నారు ?

ఇద్దఱు—మేము హిమవంతునికూతు రగుగౌంకిఁ జెలికఁదైలము. తపోయమము
ననున్న యామెకు దేవపూజాపుష్పములను గోయుచున్నాము.

నంది—ఆమెను చప మెందునిమిత్తము ?

జయ—అనురూపవరునిఁ బొందవలయునని.

నంది—ఈయనురూపవరుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ—తే.గీ. ఆదిపూరుషుఁ డెంచు నిత్యయువక యంచు
నెవని బ్రామినులన్నియు నెఱుంగఁజేయు
నెవఁడు ధరియించియుండునో యెల్లయపుడు
నీశ్వరాభిఖ్యమును మఱి యిందులేఖ.

ఆపరమేశ్వరునే యీమాప్రియసఖి పతిగాఁ నభిలషించి మహేంద్రప్రముఖు
లగులోకపాలుర నవమానించి తపముఁ జేయుచున్నది. అదియుగాక మన్మథుఁ గాల్చిన
యీశ్వరునందలి వైరమువలనఁ బుట్టించితికిఁ జని మిగుల నుత్కంఠిత యైనది.

నంది—అది యెట్లో చెప్పుము.

జయ—తే.గీ. మిగులఁ గృణియించి పాలినమేను గల్గి
వంగియుండిన యానాబ్జంబుఁ గల్గి
చెలువ మఱియుండెఁ బార్వతీనలీల నేడు
భవుని విరహంపు గీర్ష్యతాపమునఁ జేసి.

నంది—తరునాత మీసఖి యెట్లున్నది ?

జయ—అవ్వలికథ వినుము.

మ. తలిరుంబాన్వుల మెచ్చబోదు ముదమంది న్వీచనాచందనా

చలపుండెమ్మెర సోడనీ దలుక హెచ్చుం మాతెడుం బండువె

న్నెలలు దామరపాకుపచ్చడము నేనిం గప్పనీ చొర మై

చలిగొండ న్యసియించుచుం బొరయు నాచంద్రాస్య బల్కాడలక.

నంది—ఇట్లు ప్రబలమదనజ్వర యగునామె పిమ్మట నేమిచేసినది ?

ఇరువురు—అనంతరమున నేవెరవుఁ గావక తపశ్చరణముజేతఁ బరమేశ్వరు ను ముఖముగాఁ జేసికొనఁ దలఁచి తపసుఁగణ మగుతపోనియమమును వెఱపుచున్న యది.

నంది—దుర్లభవస్తు పార్థనానిబంధనముఁ గలదియు సందిగ్ధఫలము గలదియు నగునీతప మెందుకు ? దేవతలలో నెవనినోయొకని ననురూపనగుని గ్రహింపనచ్చును. అఖండపరమఁ డెన్ననో, కోయ్యల జముచినవానిలో నగ్రేసరుఁడు. అందుచే ద్రియసఖు లగుమీరామెను పితోపదేశముఁ జేయుఁడు.

జయ—మహాత్మా ! నాప్రియసఖి నేను బరమేశ్వరునే పతిఁగాఁ బడయుదును అట్లు కానినాఁ డీశిఖరమునందే కఠినతపశ్చరణముఁ జేయుచు విలీనురాల నగుదు ననిశ్చయించుకొన్నది.

నంది—(తనలో) కనదగినది విన్నాఁడను. ఈవృత్తాంతమును నీలలోహితుల విన్నవించెద. (ప్రకాశముగా) కాంతలా! వచ్చినట్లే నేరగెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జయ—మేమును బ్రోక్షుసఖికిఁ బూజాపుష్పములను దీసికొని పోవుచున్నాము.

(అని నిష్క్రమించిరి.)

ఇది మిశ్రవిష్కంభము.

(అంశట వైష్ణికునివేషమును ధరించి శంకరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శంక—(తన్నుఁ జూచుకొని) ఈవేషము పార్వతిని పంపించుటకుఁ దగినది అదియట్లే.

మ. మెల ముప్పేటలనూలు మూపున మెగంపుందోలు హస్తంబున
స్వయమా మోదురుగఱ్ఱ నెన్నొసటిపై భస్మార్ధ్యపురిచ్చి బు నౌ
దంపైఁ బచ్చనిపెంజడల్ స్ఫటికనూత్రంబొందు ముంజేత న
గ్భలతోఁగూర్చు పవిత్రమొక్కటియుఁ గర్ణంబందు శోభిల్లెడుకా.

(తలోచించి)

మ. ననవిల్తుండటు మోహనాస్త్రమును వింటంగూర్చ సాపత్రపా

ననయై చెక్కులు మందహాసరుచుల న్భాసిల్లఁగాఁ జూపు ల

జ్జను నిట్టట్టవర న్దగుర్పొడువఁగా సర్వాంగ మేక్రొత్తరూ

పునుఁ గొన్నట్లును నిచ్చెనయ్యదియై యిపుం దోయ నానెమ్మది.

కాబట్టి గాఢతరతరశికిరణ సంతప్తమైన మేదినిని, జాతకిని, మేఘుఁ డెనుగ్రహిం
లగునఁ గఠినతరతపోవిశేషతపు యెల్లగు నీమెను నే నిష్పడే యుగ్రహించెదను, జయ

విజయలవలన నామే భౌవబంధము నెఱిగి సంది నాకుఁ బెరియఁ జేయుటచే, నెన్నఁ
రించికొనుటకువలె నేను మాకు వేరమును భరియించుచున్నాను.

(అని విషయముతో నకులచున్నాఁడు.)

(అంతట జయావిజయలు నేరింపుచుండఁ దపస్సు చేయు

చున్న పార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.)

పార్వ — (ఎడమకన్నదరుటకు సూచించి) ప్రియఁ యలారా !

తే. గీ. సమధికానందభాష్పాలిఁ జల్లనైన

యెడమక న్నిష్ఠుడవకు నిశ్చేతుకనుగ

మందభౌగ్యురాలకు నాకు నిందువలఁ

గలుగఁబలఁచిన కుభమేమొ తెలియరాదు.

జయ — ఓసఖీ! పార్వతీ! స్త్రీల కెడమక న్నవరుటయుఁ బురుషులకుఁ గడి
కన్నదరుటయు సుశకునము లని పౌరాణికులు చెప్పుదురు. అట్లు మన్మథదాహమున
నిష్కరుణుడయ్యుఁ బరమేశ్వరుఁ డేమియుఁ జేయనిముఖుడననో నిన్నునుగ్రహింపఁగలఁడు.

పార్వ — ప్రియసఖివచనము సత్యమగుఁగాక.

విజయ — చెలియగు జయ నిజముచెప్పినది.

శంక — (పార్వతింజూచి)

క. ఇక్కలికి నోమలాంగం

కెక్కడ దారుణము నియమమెక్కడః సెగలం

గ్రక్కెను క్షిప్తంకెక్కడ

నెక్కడనాజమృదులమగుహామకరకలయః .

అహో! యీమంజుభాషిణి నన్నున్నేరించి యెంతయుఁ గపటస్థిత ముచికింపుచున్నది.

జయ — (చూచి) సఖీ పార్వతీ! మాత్రిజవించిన ప్రిహ్లాచర్మమువలె నొకచే
బ్రాహ్మయంపుచుహోపురపుఁ డిటు మొగమై నచ్చుచున్నాఁడు.

పార్వ — అతిథులై వచ్చిన మహాకులం మీరు పూజచేయఁదగును . నేనెప్పుడైనా
నియమమును నెఱపెదను. (అని మానయు నవలంబించుచున్నది.)

శంక — (చూచి)

తే. గీ. పడఁతి మద్విరహవ్యధఁ బాలిపోయి

చెన్నువహించు నిడ నారచీరఁ గట్టి

తేతసంజెయ్యాలతో లీన మగుమఁ

దనరుపాద్యమినాటిచంద్రకళవోలె.

(అని సమీపమునకుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

(జమావిజయలు వీరమును చెప్పుచున్నారు. శంకరుడు గూరుచుండి మార్గా
యాసము నభినయించుచున్నాడు.)

[పార్వతి చెలికత్తెలఁ జూచుచున్నది. సఖులు బ్రహ్మచారికి వీరనల విసరుచున్నారు.]

శంక — (చేయియెత్తి) అనన్యసామాన్యమును మీశాజన్యముచేతనే మాయాయా
సము పోయినది

ఇరువురు — (విస్మయముతో) మహాపురుషు లెందుండి వచ్చుచున్నారు ?

శంక — ఇప్పుడు కైలాసమునండి వచ్చుచున్నాము.

జయ — అట్లయిన నృహాపురుషుఁ డర్హ్యమును గోహించుఁగాక.

శంక — మంచిది. (అని యర్హ్యమును గోహించుట నభినయించి) కల్యాణు
లారా ! మిమ్ముకమాట యగుగ నభీలషించుచున్నాము.

జయ — మహాత్ములగుదురుగాక.

శంక — ఈమె యెవ్వనికూతురు ? మీ దెవ్వరు ? ఎందుమిత్త మీమె కనిన
తపముఁ జేయుచున్నది ?

జయ — ఈమె మాదిరియగుచి ; సామరంతునికూతురు ; పార్వతి యనుపేరు
గలది ; మే మామెకుఁ ద్రియసఖులను ; జమావిజయ లకుకూతురము. అనుగ్రూపచర
లాభము నిమిత్త మీమె యీతపముఁ జేయుచున్నది.

శంక — చ. జననము వేల్పుపెద్దమును సారసగర్భుని సత్కులమున ;

జనకుడు పూజనీయుడగు సర్వకులచలధర్త. మాన్తి నె

హ్మనము హరి-పజ్జాననది; మాటలు ముద్దులమాట ; లిట్టు ల

య్యాచు నిరబోడియున్న వితమొక్కటియే యతిలోకహయ్యోగి. • ౧౨

అయిన నీ ముజ్జగములలో నీమెఁ గోరదగిన వయఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — ఉత్పాఁ డొక మహాపురుషుఁడు.

శంక — తనయందముఁ జూచుకొని యంత గర్వించిన యాకతినచిత్తుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — మహాత్మా ! శనుండు ; (శే. గీ. “ఆనందపురుషుఁడంచు సత్యయుగ
యంచు” అనుపర్వమును జదివ.) ఆప మేశ్వరునే యభీలషించినదై మాప్రియసఖ రిపో
నియమును జరపుచున్నది.

శంక — (పార్వతితో) కల్యాణీ ! ఇది నిజమేనా ?

పార్వ — (మానమును విడిచి) మహాత్మా ! సఖులచేత నెట్లు చెప్పఁబడినదో
యట్లే నాచునోరథ మున్నది.

శంక — (తనలో) ఇప్పుడు నన్ను నేను నిందించుకొని యీమె మానస్థయిక్య
మును బరీక్షించెదను. (ప్రకాశముగాఁ జప్పలులుగొట్టి నవ్వు.)

చ. శ్చ సితము మేనిపూత పెరుపాము నిధిపద మాశ్రయమే
 బస పరిచారికాగణము పాదుపితాచను లెపు భిక్షునై
 మసులుట వృత్తి ; యి టెనఁ దనంగళచిహ్నులఁ దాల్చునందు
 ర్వసుజను లెంతు రాపురుషుపై నుది ర్హితి వేమి చెప్పును.

౧౩

సతీయుని. —

చ. వికచపయోజనుల్యుని భి విశ్వజగత్తయనేరక చాలనం
 ద్రిక హిమవన్తహాధిరణిభృత్కులరత్న మా వేద నీవు పా
 యక పులితోలు గట్టి యనయంబు నుపిపుమ వల్లకాటివం
 దకట యనుంగళాత్ముఁ డినునాతిఁ ఁసరుఁ డే. డె డె వూ.

౧౪

పార్వతి — (చెవులు మూసికొని) పాపము శమించుచుగాక. పాపము క్షమించుచుగాక.

శంక — ఈవిధమున నీవు వనసున ను నిశ్చయించుకొనిన పక్షమున ను —

క. విదిబోడి గూఢదేవ్యుని

వరుగా నీవు పదయంగదచ్చును విష్ణు

యనియకు రాహుపునోటం

జొరలద నాచంద్రుని ను గూచెడు నేలి.

౧౫

పార్వతి. — (ముఖమైన రత్నమునిరూపించి)

తే. గీ. ప్రాజదువులెల్ల మూరిచే నందినంబు

తేనెహాత్ముని నందింబు నానుహాత్ము

నిందినమునర్పణమొన నీదునాల్కి

పసులదదియేను యొక నేయి నొక్కనంగను.

౧౬

ఓసీ పుణి ! మహాపురుషునివ వినువారికిఁ దెయువారిన్న కెప్పుడును నీవు నా
 జానూ. ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, చేయునది నిరంకుషము నీర్వరము ; వారి క్షే
 వేటొకతావునకుఁ బోవునను.

(అని బాటుచున్న పల్కలముతో మజ్జియొక చోటకి. బోవుచున్నది)

శంక — (స్వరూపమున జూపి)

తే. గీ. నుత్తమకు నీదుచందోయి గొప్పయవు

ముదిత నిరుజేదకొనెల్లు మోయనోవు

నీకుఁ జేయరాదుయొకరొక నేర్పుగల్గు

దాసుజనుఁడైతిఁజూని నీకు రపము పెచ్చి.

(అని పార్వతి హస్తముఁ బట్టుకొనుచున్నాఁడు.)

పార్వ—(భయపిస్త్రయప్రసారములఁ దనువు పులకింపఁ జెక్కులు చెమర్చి నేమియుఁ దోచున్నది.)

జయ—పుణ్యవశమునఁ బరమేశ్వరుఁడు సన్నిహితుఁ డయ్యె నది మాక త్యానంద మత్యానందము.

శంక—చ. అలసటచేత సంజనితమా చిటుచెమ్మటఁ గల్గి యంకుర

త్పలకసమూహము ల్లలిగి తోరణానఁ గయినేయఁబడ్డయు

జ్వలకుచమండలం గల్గి భ సెలుచున్న భవల్లతాంగమో

యలికులశేణి నెమ్మనము హాయిగఁ దిగ్గఁ గవుంగిలించెదన్.

౧౦

అందువలన నీమనఃగాంధర్వవివాహమునఁ బాణిగ్రహణముఁ జేయనభిలషించుచున్నాను.

జయ—ఎహిత్య! సకలకులాచలచక్రవర్తియు నీమె తండ్రియునగు హిమవంతుని గృహమున జుగు వివాహకార్యమున కరుదెంచి యీమెను గ్రహింపుమని మేము వేడుకొనుచున్నాము. మా ముగ్గుఁ జెల్లించనిలయును.

శంక—(విసుగుతో తనలో) ఇంక నేనెట్లు తాళగలను. (ప్రకాశముగా) మంచిది లోకాచారమును దాటఁగూడదు గదా.

జయ—అయిదుదినములలో వివాహ మెట్లగునో యట్లు జాగ్రత్త పెట్టుఁడు.

శంక—మూడు నాలుగుదినము లనును. అది యుక్తమే.

గీ. ఉపద నెడఁబానియుఁటలో నొక్క కణమె

యగుచు నున్నది కల్పసహస్రకోటి

కొన్ని నాళ్ళలో జరగఁగ నున్నదీని

నెట్లు సహియింపనోపునాహృతయమకట.

జయ—వివాహమంగళ సంపాదనమునకు మేమింకఁ బోవుదుము.

శంక—అలాగే చేయుఁడు. మేమును సప్తరులను వివాహమంగళముకొనితఁ బంపబోవుచున్నము.

(తన సంపఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది చతుర్థాంకము.

పంచమాంకము.

[అంతటఁ గంచుకఁ, ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కందు — శిలాధరీ! పరమేశ్వరునిచే న పలుకెడి యరుంధతీన మేతులై నున్నవలు
న్నటిదినముందే వచ్చి లబ్ధవర యయిననన్న కీదినము వివాహమంగళయోగ్యమని నిర్ణయించిరి. అందుచేత నోషధిప్రస్థనివాసులగు పౌరులగు నగరమంతయు నలంకరించునట్లు నీవు నియోగింపుము. అని నకలకులాచలచక్రవర్తి యగు హిమవంతుఁడు నాకానచ్చి వాఁడుగదా? కావున స్వామి యోగము నిర్వర్తించెదను. (అని నడిచి యంతటఁ జూచి)

అహో పౌరులారా!

చ. ప్రతిగృహతోరఃప్రతి రమ్యగతి స్థయినేయరే, మహా

ద్భుతి మినుముట్టఁ గేతఃపతాకల నెత్తరే, పూలఁ జల్లియె

చిత్రగతిఁ జందనప్రసము చిల్కరై పీఠల నన్నిట న్నగ

ద్భితముగఁ చెండ్లి యయ్యెను మహాధరరాజతనూజ కిత్తజీ.

అకాశమువంకఁ జూచి) ఏమనుచున్నారు? మీరు చెప్పకమునుదే నర్వము వ్విగుం
గ మాచేత గాచిపలుకెనపనియా? (అంతటఁ గనఁగొని) అహో మాయాద్భుత
సర్వమే నగరము ప్రవృత్తమహోత్సవ మయ్యెను. అదిగో.

చ. పాలుపు పిరిప్ప పొన్న నటిహోదలునాటి యమర్పు ద్వారజీ

మల నవచూతపల్లవసమంచితతోరణరాజి యొప్పు, మ

ర్వశములు మోయు శ్రావ్యగతి, రమ్యగతిఁ స్థనిచేయు దీనిలకా

నెలనెలయ ల్నగ ల్మారయ నృత్య మొనర్తుట నిండువేడుకతో.

శీవైపున.

తే. గీ. మిగుల వ్యాప్తిచేకు నగరుపొగలచేరఁ

గలుగుచున్నది క్రొమ్మల్లుకారు నేడు

ద్వారములఁ జెక్కఁబడి నవరత్నములచే

జనన మొందుచున్నది యింద్రియాపకాంతి.

శిదిగో నీవైపున.

క. తెలుపై, యెటుపై, నలుపై

పొలయుఁపొంగములఁత ముట్టల నిమగ్న

నవ్వుచిరుచంబుల బంగార

కలశముల నినుమడింతు గద యిందు బంధుల్.

(అంతటఁ జూచి)

తే. గీ. కనకరజములేను విశంగ పచిదాల్పు

హంసమపరాగమునుఁ దొరకొటి చల్ల

నన్నిదిక్కుల వ్యాపించి యది యొసంగు

నుదయకాలప్రభాకరనొజ్జపు పురికి.

అందుచేత జరగుమన్న యీపురాలంకారమును స్వామికిఁ దన్నుంచెను.

(అని పక్కను మునున్నాఁక)

(అంతట విశాఖాస్థానమున నున్న హిమచతుఁడు ప వేశించుచున్నాఁడు.)

హిమ — చ. నారదసూరనం దెలిసినాఁడను చున్నె మహేశ్వరుండు నా

హుమి యల్లుఁజొట చూడెగోరితి నారవిరాక యింతకు

గౌం తపంబుచే నరకు నాన లోచె నేడె డెండ్లి నే

హుటకు సంతరాయములుపూడ గతిఁచె నృప్తిచంద్రుడు.

(అంతట శిలాధరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శిలా — (దగ్గఱువచ్చి) స్వామికి జయమంగళక.

హిమ — శిలాధరా! నీవు నగరమంతయు నలంకరింపఁ జేసితినా?

శిలా — దేవా! ప్రత్యేకముగాఁ దోరు లండలు, నీయనృపము స్వర్ణయమణి యభిమానించుకొనుచుండ నగరాలంకార మెల్లు తక్కువగును? అంతయు గొలులదేత నినుమడిగఁ జేయబడినది.

హిమ — శిలాధరా! పార్వతీపరణయనాటకమును దర్శించుటకు సర్వసర్వ కులంబు వచ్చినదా?

శిలా — స్వామీ! ఆవగరింపఁగలగాక.

మ. అవనీరంజనకర్ణి కాకృతిసురాహార్యంబు కష్టంపుఁ జూ

డవు నాగేంద్రునిమేనిరాపిడిని ముప్పమంచురూగంబు ను

ద్దవది నృప-గములం ది నేంద్రప్రభాధందైన వింధ్యాద్రీ వ

చ్చె వెసన్నిన్న గంధమాదనములు లేనింప లైలాధిపా.

హిమ — అట్లయినఁ దైలాసగిరి యేమి చేయుచున్నవాఁడు?

శిలా — దేవా! అతఁడు పెండ్లికొడుకు వైపుగనుక వారతోఁడెలిసినప్పుడున్నవాఁడు.

హిమ — సరే. అయిన విశ్వానసుప్రభృతులగు గంధర్వులు వఘాగణముతో

గూడ నుండుదెంచిరా?

శిలా — క. చనుదెంచిరి గుఱువలలు

వనితలతోఁ గూడి కేల వల్లకు లలర

న నమకు నుత్సాహము

ఘృనగానముఁజేసి నిన్నును దిశునిఁజేయు.

హిమ — అమరులతోఁ గూడ నచ్చరలు వచ్చిరా?

శిలా — పించు.

చ. నచచంచల్లతికాప్రభ ల్నభకున వ్రేచాయీ నిర్మించి క

స్థవతీపిం దెసలందు మత్పలగాచు ల్గోచుచు న్మందహా

సవిలాసమున వెన్నెల ల్పగట దిగ్దాల మ్రాన న్నిందుదుం

దివిజానీకముతోడ వచ్చి రిదె పీఠిక్ స్వర్గనా రాంగనల్.

హిమ — శిలాధరా! ఇట్లయిన నీసంతిపురమున కరిగి కలనృక్తయగు కాశితో వచ్చిన యచ్చరలనేత వత్సయగు పార్శ్వతిని దగ్గఱనుండి యలంకరింపఁ జేయుమనియు, గాయలంకారప్రకారమంతయువచ్చి నాకుఁ జెలియ జేయుమనియుఁ జెప్పుము. అది యునుఁగాక వచ్చినవధూజన-బునకును దర్శితకులమునకును సత్కారమొనర్చుటకు సకల లోకవస్తుసంభారములను నీవు సిద్ధుఁ జేయుము.

శిలా — కేవలవాచిత నాజ్ఞాపింపబడిన బుద్ధతయుఁ జేసెద.

(అని వెళ్ళిపోయెను).

(నామందు ప్రవేశించి)

తే. గీ. వెనుక మనసార నేఁదలపెట్టినట్టి

ఘనకరందైన నిర్జరకార్య మిపుడు

దృఢతరాంతరాయముల నతిక్రమించి

చిత్రివైభవి ఫలియింప సిద్ధుఁ య్యె.

అని నడిచి చూచి) అదిగో హిమవంతుఁడు వివాహమంటపముపైఁ గూరుచున్నాఁడు.

తని సమీపించెదను. (అని దగ్గఱకుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

హిమ — (చూచి) అనుగో నారదుఁడు (అని దోసిలి యొర్చుచున్నాఁడు.)

నార — హిమవంతుడా! పూజ్యుడవగు నీ కభ్యుదయమే?

హిమ — ఇది మీగు నాటిసవీజ . నరు ఫలమే. (అని పోకు నేరొందున్నాఁడు.)

నార — (కూరుచున్నాఁడు.)

(అంతయు నొకటిపరిచేసింది హరుమండి పార్వతీపరికగ్న ప్రకారము
చెప్పమన్నది.)

హరి — అమ్మా! ఎత్తె యలంకరింపబడినదా?

కాకి — దేవా! చెప్పమన్నాను. అంతయు వినుండు.

హరి — అదిహితుడైన యున్నాను.

కాకి — క. ఆసమగ్రభూపయై తను

వసనము ధరియించుకొన్న పడతొకమేన

స్వేద సమసుమయనుతావులు

విసరెమలైలంబు రాసి వేసుకతోడకా.

హరి — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. మేలిరతనాలగద్దెయమీద నునిచి

జేబుజేటిసి శులతోడ వెలదుకల్ల

ముగ్ధస్నాతజేసిరి మగువంతె

మనులమై శుభశంఖనాదము చెలంగ.

హరి — తరువాత. తరువాత.

కాకి — క. చారునిమజ్జనముననె స్వచ్ఛతగాంచిన యాలతాంగి క

హృదయం న పాంశురతబొల్పెను దుష్టులవలె ధరించెమై

నీవరాజుచే గడువనిర్మలమై తనరారు నింగి యా

కారదర్శిర్నిరీకమగుచుండికలక ధరియించుకొనెడి.

హరి — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. లలన చరణరాజీవంబు లక్కయనెడు

లేల నీరెండవూతె చలియ్యమండె

నీలమణి సూపురంబుల సెపముచేత

గండుకుమ్మెద బారందు గ్రమ్ముననియె.

హరి — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. వంది తనాలమొలనూలు మించుబోడి

భువననిరంబనీమగు గట్టుబడియె

మిన్నవాకలోని యిసుకతిన్నెమీద

తీరియుండిన చెన్నునవారువోలె.

హరి — తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. కుంకుమచేతఁ గెంపారుకుచయుగమున
కరయుగముతోడ నక్షత్రసరముగట్టి
రతసిందూరరజముచే నరుణమైన
యాముఁజేసుఁగు కుంభంబునందుఁ బోలె,

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. సొగసుకాణాచి రతనాలనగల తావు
నగుదుఁ దవరాదుచున్న యాయతివీను
పుష్పరత్నసంతతితోడఁ బూలుపుమీలు
శంఖనిధి నించు కేనియు సరకుగొనదు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. జలజలోచనకర్ణపార్శ్వములయందు
చూచి ముత్యాలకమ్మ అమర్పబడియె
లిమల పదనపద్మంబు నేవింపవచ్చు
చంద్రచుండలద్వితయుంబు నంద షుచను.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కమలపత్రాక్షి శైలిసోగకన్నుఁగవకుఁ
గాటుకను చిద్దుతటిఁ జెలికత్తెచేయి
పెద్దయుంబొద్దు నెడనెడ విశ్రమించి
చివరకెట్టెలో కేరిగంటిచెంతఁజేరె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కాంచనాంగి లలాటభౌగంబునందు
ధన్యయగుమేన మంచిగందంపుబొట్టు
దిద్దినదియయ్యె విపులకాంతిప్రసము
కుసుమసాయకు తెలుసారు నుబ్బుగొడుగు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. మడమలను దాడుచుచ్చట్టి మగువకురులు
మృదులమందారకుసుమగచ్ఛితమనోజ్ఞ

వేణికాబంధముగఁజుట్టి పెద్దప్రోద్దు
కన్నుమూయక చూచిరి కాంతలెల్ల.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాశీ — తే.గీ. మేనతొడవు లంగములకు మెఱుఁగుచెచ్చు
ననుట లోకప్రవాదమే యగునుగాని
యరసిమాడంగఁ బూబోడి యంగకములె
ఘాపణమ్ముల కొకఁతముయవు చెచ్చె.

హిమ — ఇట్లయిన నట్ల మీసాన్నిధ్యమి శేషమ చేసినే యంటిలెస్సగా నలంకఁ
పఱచినది.

(తెరలో)

మ. పిలుకన్యందరకందరాహతివలద్విస్తారడుగ్ధాత్తిగ
ర్భలసద్వీచిపరంపరార్భటులను నైవతండికంటై రొడ
న్గులైలేంద్రగుహలో ప్రతిధ్వనుల సంక్షోభంబు నొందంగ ని
శ్చలనాదంబయి మోగు నొక్క సురనిస్సాదంబు సాక్షోపహై.

(అందఱు నొందరతో నాలకించుచున్నాను.)

[సురలఁ దెరలో]

మ. నను పార్శ్వంబున నింద్రా తోఁజనుమా చక్రీ విధి చెప్పు స్వ
ప్తిని; వేపల్కనె రుద్రయుక్కులు మనులో! శేషాహిభంగిమ్ముగ
మ్మిన శీతాంకులు చామరంబులిడరే; హృత్ప్రీతిగా రండికన్
మనుచున్ రుద్రగణంబ! యోపవన యింపుల్ పుట్టు వీవంగదే.

హిమ — మహాత్మ! నారద! దేవతల కొలాహలమునలె కనంబగుచున్నది
యేమి?

నార — సకలజగదుత్పత్తిస్థితి ప్రళయప్రకటికృత మహామహిమండై సకల చగా
చరగుండై యున్న నీయల్లందు శుభవివాహవేషముతో నిశా నచ్చుచున్నాడు.
ఈమహాకలకల మాతనిముందు నడుచుచున్న నందీశ్వరుని ప్రాత్యరణస్థుని. కావున
నీవర్ణ్యపాణివై భగవంతుఁ డగునిందు శేఖరు నెదుర్కొనుము.

[వివాహవేషమును ధరించిన శంకరుఁడు దేవసంఘమునఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.]

శంకరుఁడు — (విష్ణుతో) ఈయోగధిప్రస్థనగర వహరావతికన్న మిన్నయో
కోభిల్లుచున్నది.

శిష్యుడు — మహేంద్రునికన్న మహీధరుడు తక్కువవాడా లేమి ?

హిమ — (అర్ఘ్యపాణియై సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి) కైలంజా నన్నెదుర్కొనుచున్నాడు. కావున వానిని

బిగిపొదడు. (అని అల్లు చేయుచున్నాడు.)

హిమ — తే. గీ గోనరుడుగాయ నర్తచక్రులకు నే న

సారుషేయ వాక్కులకేని బట్టనది

యెవ్వఁడాహరునల్లుగా నిపు సుపకయ

నెన్ని పున్నెను ల్గలిపితి మన్న నేను.

(అని సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి)

తే. గీ అతిభరందైన చరణాన్యాయమునకు

క్షీతిని నిమోన్నతములై దేసి కనయ

సరణి దనవారలకు నేర్పుకరణి నదిగో

న న్నెదుర్కొనుచున్నాడు నగవిభంజు.

(అని యెదురుగా వచ్చుచున్నాడు.)

హిమ — (అర్ఘ్యమిచ్చుచున్నాడు.)

శంక — (సప్రకృతుడై ముగ్ధుడై గ్రహించుచున్నాడు.)

హిమ — (స్వీకృత్యో తలవంచుచున్నాడు.)

(అల్లుని ముందుంచుకొని హరి విరచి ప్రయోగములు నడుపుచున్నాడు.)

బృహ — మహాత్మా ! వివాహమంటిప మెక్కడ ?

హిమ — ఆచార్య ! ఇక్కడ నిక్కడ.

(అందఱును బోవుచున్నాడు.)

బృహ — హిమవారుడా ! నుమహారాత్రియు సమీపించినది. అందు వేళకు వెళ్లి కూతురు వివాహము నిర్వహించుము.

హిమ — (తెరవంకఁ దిగిచూచి) ఆచార్య ! ఇది; ఇది.

[అంతః జగ్గావిజయలతోఁ జార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

చార్వతి — (తనలో) నేడెగదా నామనోర కల్పదుఃఖము పోయియున్నది.

జయ — (నవ్వుచు) చెదీ ! చార్వతీ ! ఇంకెంత మేలు నీదోర్మమునకు.

పార్వతి—(అసూయతో) ఓసీ ! విజయా ! ఇది యేమనుచున్నదే ?

విజయ—సఖి పార్వతీ ! ఈమె సరసాలాక్షకులత్యముఁ జూపుచున్నది.

(అని సమీపించుచున్నది.)

బ్రహ్మ—(ఘోషితో) మహాత్మా ! దేవతలందఱు భూతగణముతో సముచితాసనములఁ గూర్చుందురుగాక.

(అందఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

హిమ—మావైపున వచ్చిన కులపర్వతములు ! కైలాసముతో నెడమప్రక్కఁ గూర్చుందుఁడు. (కులపర్వతము లట్లు చేయుచున్నవి.)

శంక—(పార్వతిం జూచి తనలో)

తే. గీ. మోహన వివాహవేపంబుఁ బూనుకతన
సౌబనుమీఱు నీయెలనాగహంపుచేత
నామనంబందునొర వన్మథిసహస్రము లను
కల్పించుచున్నదివోలెఁబోలుచుచుండె.

బృహ—శంకరా ! వెండ్లికొమ్మరైతో నీవీవేడికమీదఁ దూరుపు మొగముగాఁ గూర్చుందుము.

(శంకరుఁడు పార్వతీసమేతముగాఁ గూర్చుచున్నాఁడు.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. అసమలానన్యకాముదీవిసర యగుచుఁ
గూర్చిపండువు నేత్రచకోరములను
యీముదిత మేరదాఁటించు నామనమును
చంద్రమణిశ యాదుగ్ధజలభినట్లు.

బృహ—(అన్నిని ప్రశ్నించింపజేసి) శంకరా ! నీచేతితోఁ బార్వతిహస్తమును బట్టుకొమ్ము.

శంక—(అట్లు చేయుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పులికొచ్చేదము నభినయించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. కలువట్టినిమాత్రాని నెలతాంగి

పులికొందినయంగము ల్లభిగి పోలిచె

నభినవవసంతసమయసమాగమమున

మొగ్గదొడిగిన క్రొమ్మావిమోకవోలె.

బృహ—వధూవరు లగ్ని హోతునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్తురుగాక.

(ఇద్దఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

పార్వతి—(శంకరునిఁ జూచుచున్నది.)

శంక—(పార్వతినిఁ జూచుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(దృష్టి మరలించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. చూడఁ దమకించుచున్న యీసుదతిదృష్టి

మాటిమాటికి సిగ్గున మరలుచుండె.

మొదల నేటినీటివలన కెదురువోయి

మరలివచ్చెడుచేడిఁమాడ్కిఁ దనరి.

బృహ—(పార్వతిచేతిచే లాజహోమముఁ జేయించుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పొగగ్రమ్ముటచే శ్రమ నభినయించుచున్నది.)

శం—(తనలో)

ఉ. చెమ్మటచేతఁ బత్రములు చెక్కులపై దిగజారఁగాఁ బొగ

ల్లగ్రమ్ముటఁ గాటుకల్లరఁగి కన్దవర క్తిమఁ జూపఁగా విలా

సమ్మునకై ధరించినవసంతలతాంతము వాడ నీమె యా

స్వయ్య మదీయచి త్తమున సల్పు నొకానొక రాగముద్రాణం.

బృహ—శంకరా ! నీవుపార్వతీపాదపద్మమును క్షేతులతో సన్నికంటినిగాఁద నుంచుము.

శంక—(చిటునగవు మొగముతో నూరకున్నాఁడు.)

కులపర్వతములు—(సంభ్రమముతో)

మహాత్మా! ప్రమాణధూతుడగు పురోహితుఁ డాజ్ఞాపించినట్లు చేయవలయును.

ధూతాగణము—(సంభ్రమముతో) కులగిరులారా! త్రిలోకనియంతయును భగవంతుడగు నీలలోహితుఁ డెట్లాజ్ఞాపింపబడుచున్నాఁడు?

బ్రహ్మ—(నవ్వుచు సుభయులను వారించి) సర్వజననియామకము, స్వతఃప్రమాణధూతమునగు వేదమే యిట్లు కథించుచున్నది. కావునఁ జెప్పినట్లు చేయుము.

శంక — (ముడుచుకొన్న చేతులతోఁ బార్వతీపాదపద్మమును సన్నికం
మోపుచున్నాఁడు.)

బృహ — (శంక చేయుచు ను సమాప్తముచేయుచున్నాఁడు.)

(శంకయిఁగూడ పార్వతి ను బ్రహ్మపే నమస్కరించుచున్నాఁడు.)

బ్రహ్మ — (చేయోత్తి)

శే. గీ. అన్ని జగముల పరితంకుఁ బైనమోకు

నెగకుల నన్యసులభము నింకుపేమ

భువనజాలార్తి హరసుచ్చి పొడముఁ గాఁ

తారకభ్యుసియైనపమాయఁ గొకఁడు.

(అని దీక్షించుచున్నాఁడు.)

పృథ్వీస్త్రి — (పరివేశించి)

శే. గీ ఒండొరులకుఁ దుల్యసురూపయుతుల రగుమ

నతులబద్ధానురాగులైనట్టి మీరు

వెన్నెలకుఁ బండమామకు వెయురీతి

యిట్టిదనరాని యొకపేమ పుట్టుఁగాత.

(అని యార్ధాత్మతః చల్లుచున్నాఁడు.)

నార — (లేని దోసిలియొగ్గి) జేవా ! దేవకార్యమునిమిత్త మపరాధ సోన
మున్మథు మరల శరీరధారిగను దిను చరణారవింద నేవకుఁగను ననుగ్రహించువు.

శంక — మీకెట్లు లిట్టమో యిటు లగుఁగాక !

(అంతట రతీనసంతులతోఁ బూర్వాధికవిగ్రహాద్వై కాక్షుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

అందఱు —

మ. పలపుం దియ్యదనంబు చిప్పిలు పుహాభిల్లంబు విశ్కేల రా

జల నన్మానవుచేయిపట్టుక నీ పచ్చె న్నీడె యకానార గ

శులకాంత సహితంబు రుద్రసహనపరిరాగ్ని నిగ్ధాంగుఁ డా

తలినిన్నిల్లుఁడు తొంటికన్నఁ గనునందంబైనరూపంబుతోన.

అందఱు — (విస్మయము నిరూపించుచున్నాఁడు.)

హిమ —

శా. క్రికశ్యాణగుణావగ తఁ దనయ న్జేపట్టె శ్యామ్ముఁ గా

క్రికంకుంకు మదీయపూర్వసుకృతోన్మేకంబు న న్బండకంస

నాకత్రేణి మజోరగంబులు స్ఫురన్నవ్యాకృతిం దాల్చుచున్
లోకానంగకరుండు వన్మగుండు సల్పు న్వెండిఁ గన్పండువున్.

శంక — ఇంకను నీమీ కానలయు ?

హిను — సకలమునోరగములు పిచ్చించినవారి కింకనుఁ గోక యేమందును ?

న నిట్లును గాక !

భరతవాక్యము.

మా తనగన్గోకము ల్పూయూం గురియుఁగాత న్వృష్టి నిందుండు పం
శీవచన్ద్రముల భూతధాతి పులకాన్వీతం బగు గాత స
జ్జనసంపత్తులు కన్నులు ల్గొలఁగుచు న్నాగు న్నగత్ప్రీతిగా
ననముం గీవుర మీన గొల్పుము నిత్యానందుఁ డేమి దొగిన్.

స చూపము.

— రమ్యము —